

Docència a

USTEC·STEs
Intersindical Alternativa de Catalunya

Abril 2004

**el català
a l'ensenyament**

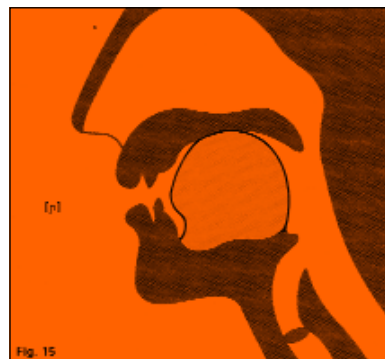
Actualitat

3 Editorial

4 Tauler d'anuncis
Informació general sobre ensenyament i aspectes que afecten la situació laboral del professorat.

8 Tema central

Quina és la nostra realitat lingüística? Les opinions i les dades ens aporten una visió crítica de quina és la situació actual de la llengua catalana.

14 Joaquim Arenes

A l'entrevista ens parla dels inicis de la política lingüística a l'ensenyament.

20 Josep Vallcorba

Exposa de quina situació partim i dels reptes que caldrà afrontar en el futur més immediat.

Il·lustració: JAP

Docència

Abril 2004. Núm. 20

EQUIP DE REDACCIÓ: Josep Aparicio, Joan Barahona, Montserrat Bayot, Macià Pelegrí, Narcís Rispau, Helena Sanabra. **COL·LABORACIONS:** Ma Àngels Badia, Carme Bel, Montse Capdevila, Josep Ma Cervelló, Àngels Coté, Albert Chiscano, Vicent Esteve, Elena Fuses, Joan Sebastià Jordana, Joan Baptista Mas, Judit Mulet, Julià Vicent Rey, Ricardo Rodilla, Ma Dolors Solà, Francesc Saló, Neus Santané, Jordi Solé. **DISSENY GRÀFIC, MAQUETACIÓ, PORTADA I CONTRAPORTADA:** Josep Aparicio. **Edita USTEC·STEs DIPÒSIT LEGAL:** L-274-1996

USTEC·STEs

Barcelona (08007): Ronda Universitat, 29, 5è Telèfon 93 302 76 06 - Fax 93 302 55 99

Girona (17001): Eiximenis, 14, 2n 2a Telèfon 972 20 20 34 - Fax 972 41 17 03

Lleida (25002): Pg. Ronda, 2, 1r 4a Telèfon 973 26 30 32 Fax 973 272507

Tarragona (43003): August, 21 entl. 1a Telèfon 977 23 52 63 Fax 977 23 90 04

Tortosa (43500): Rosselló, 6, entl. Telèfon i Fax 977 51 10 46 Maresme Telèfon: 609 76 94 45 Vallès Oriental i Osona: Telèfon: 608691949

Internet: <http://www.sindicat.net>

Correu electrònic: ustecstes@pangea.org girona@sindicat.net lleida@sindicat.net tarragona@sindicat.net

La minorització de la llengua

Fa un xic més de deu anys, USTEC-STEs publicava un article, que per la seva extensió va sortir en dues parts, sobre l'ensenyament del català i el mal moment que li tocava de viure. Aquelles consideracions continuen vigents ara més que mai i és convenient de recordar les reflexions que s'hi feien per tal de redreçar la situació que vivia la nostra llengua que, en paraules de Modest Prats sobre el futur del català, "no trigaria gaire a arribar a una situació irreversible".

En primer lloc s'hi esmentava la greu ofensiva de certes associacions sobre la suposada persecució de la llengua castellana al nostre país, quan en realitat les avaluacions del sistema educatiu LOGSE a Catalunya van demostrar a bastament el major coneixement del castellà entre l'alumnat català. En segon lloc s'hi valorava de tèbia l'actuació del govern català en el terreny de la normalització lingüística; és a dir, per l'aplicació d'una política que encara no havia aconseguit convertir el català en la llengua normal i pròpia de tot l'ensenyament. En tercer lloc, i en els darrers temps s'ha demostrat que era l'element clau on hagués calgut incidir, s'hi parlava de la necessitat de convertir el català en la llengua d'ús social a casa nostra, una llengua que no només s'havia d'ensenyar sinó que també calia fer-la necessària en les relacions socials d'un país normal. Una llengua que necessitava d'una actuació urgent de totes les institucions polítiques catalanes amb l'objectiu d'intensificar-ne l'ús en l'Administració pública, en les empreses privades i, sobretot, en el sector audiovisual.

Ara bé, tot aquest programa de redreçament lingüístic ha estat utilitzat sistemàticament per menysprear el dret del poble català a mantenir la seva llengua i la seva cultura. Aquest debat polític i, fonamentalment, mediàtic ha esdevingut un motiu de polèmica permanent entre la classe política espanyola. Un fals debat que només busca la uniformitat de cultura i llengua dins l'Estat espanyol, amb

el propòsit evident d'implantar una hegemonia cultural clara que redueixi a un mer folklorisme la resta de cultures nacionals que conviuen dins l'Estat. La llengua catalana s'ha convertit no pas en un element respectat i emblema de la diversitat cultural i nacional de l'Estat espanyol, sinó en una nosa a sotmetre, degradar i esquarterar per tal de convertir-la en un element residual, com ho és el grec antic en l'actual Estat grec modern. Aquesta opció d'una cultura hegemònica, i en la pràctica única, a l'Estat és compartida per bona part dels components dels grans partits estatals, i mostra el caràcter inequívocament imperialista de tot el debat que s'ha generat i es continua generant al voltant de la llengua del nostre país.

Cal exigir que, d'una vegada per sempre,

es posi final al ridícul més absolut que uns plantejaments d'aquest tipus provoquen en la resta d'Europa i del món. No es pot permetre que la mentida, la humiliació i la minorització sistemàtiques d'una realitat cultural i lingüística siguin una pràctica encara habitual en un estat democràtic, progressista i compromès socialment. L'Estat espanyol ha de comprendre que la seva normalització passa per adoptar, al més aviat possible, polítiques com les del Canadà o de Bèlgica sobre el que significa gaudir d'una realitat plurinacional dins un Estat.

"Carbassada" a la Delegació del Govern de Barcelona, contra la política del PP

No hi haurà increment de la desviació de l'IPC

L'Administració de la Generalitat es va comprometre, en l'acord 2000-003 de condicions de treball dels empleats i les empleades públiques, a abonar cada any la diferència entre la previsió de l'IPC a Catalunya i l'IPC estatal.

A l'acabament de l'any 2003 la diferència entre la previsió feta i l'IPC estatal se situava en un 0,6%. No obstant, l'Administració no abonarà aquesta diferència, ja que l'absorbeix en l'increment de les pagues extres corresponent al 2004.

Per tant, des de la IAC entenem que s'ha produït un incompliment de l'esmentat acord i que els empleats i les empleades públiques catalans hem perdut un 0,6% de poder adquisitiu durant el període 2000-003 respecte de l'IPC estatal, ja que si prenem la referència en relació a l'IPC català la diferència s'incrementaria considerablement.

No a aquesta Constitució Europea

USTEC·STEs i la resta d'organitzacions que conformem la IAC rebutgem aquest projecte de constitució europea perquè conculca i restringeix considerablement drets civils, nacionals, socials, laborals i polítics, i perquè representa un important retrocés en relació a legislacions vigents als estats que integren la Unió, ja prou limitades.

És una constitució que consagra l'Europa dels estats, obvia els drets lingüístics i nacionals dels pobles, es referma i aprofundeix en les desigualtats socials i entre home i dona, restringeix les llibertats democràtiques i manté un model d'economia i desenvolupament contrari a la conservació del medi.

auler d'anuncis

L'escola privada concertada

L'arribada de l'actual govern també obre una nova etapa pel que fa a l'escola privada concertada, tant ordinària com d'educació especial, en la seva relació amb el Departament d'Ensenyament.

Ara mateix ja hi ha previstes una sèrie d'entrevistes amb els responsables del Departament per tal de fixar un protocol de negociació que reculli totes les qüestions que hi ha pendents de resoldre.

Cal esperar que trobarem una actitud més receptiva pel que fa al paper que l'Administració pot jugar en la millora de les condicions laborals del professorat d'aquest sector, en la línia d'aconseguir l'homologació amb els companys i companyes del sector públic.

L'atac preventiu de la patronal de la privada concertada

Les patronals de la privada concertada estan portant a terme aquests dies una intensa campanya d'al·legacions contra el projecte de decret d'admissió d'alumnes. Una campanya que "curiosament" basa una gran part de les seves al·legacions en punts que ja s'havien recollit en decrets de l'anterior Conselleria (reducció de ràtios en zones singulars, assignació d'alumnes de necessitats educatives especials, funcions de les comissions d'escolarització ...). Per tant, no s'entén la presentació d'aquestes al·legacions ara, i no pas abans, potser perquè abans no tenien cap por que s'apliquessin.

L'altra part de les al·legacions carrega contra les oficines municipals d'escolarització i l'eliminació del punt complementari, unes qüestions d'incidència molt limitada en el procés de preinscripció i matriculació.

Per altra part, la seva insistència a voler contemplar el dret d'elecció de centre de forma il·limitada, els fa obviar que està sotmès al dret fonamental d'accés a una educació de qualitat i en igualtat de condicions per a tothom.

Tot sembla indicar que aquesta campanya no està compromesa amb la millora de les condicions de l'educació del nostre país, sinó amb el manteniment de les situacions de privilegi d'uns determinats centres per tal de, sota l'embolcall de la lliure elecció de centres, continuar amb les pràctiques de selecció d'alumnat que han perjudicat tant el nostre sistema educatiu. O amb l'obtenció de més prebendes econòmiques.

Concurs de trasllats

Quan es llegeixin aquestes línies ja haurà sortit publicada, o n'estarà a punt, la resolució definitiva del concurs de trasllats d'aquest curs. Un concurs que ha evidenciat certes insuficiències tant en vacants com en resultes, sobretot a secundària, que restringeix la mobilitat voluntària i no possibilita, un any més, la recol·locació del professorat en situacions de supressió i de provisionalitat.

D'altra banda, s'han produït una sèrie de canvis en la valoració dels mèrits que denoten noves interpretacions de la norma que fins ara s'aplicava, i que han creat confusions i greuges entre els i les participants actuals i els d'anys anteriors.

S'ha de reformar la normativa del concurs de trasllats perquè esdevingui un instrument de provisió de llocs transparent i democràtic per al professorat i perquè permeti més estabilitat en les plantilles als centres.

Fa anys que s'està formant una autèntic tap en tot el procés de mobilitat del professorat. El concurs de trasllats hauria de ser una via de solució efectiva que, a més a més, garantis plenament la transparència i la igualtat d'oportunitats. Negociar les vacants que han de sortir al concurs no és una qüestió banal i que no afecti les condicions laborals de tot el col·lectiu.

Estem en un moment idoni de creixement de la població escolar per consolidar i donar una estabilitat a les plantilles que, sense cap mena de dubte, repercutirà en la qualitat de l'ensenyament. El sistema de provisió de places a través dels plans estratègics ha estat la culminació d'un seguit de despropòsits als quals cal posar fre d'una forma clara i decidida per afrontar amb decisió el procés de recol·locació del professorat suprimit i en expectativa que encara resta pendent.

Educació de persones adultes

L'acord que fa possible l'actual govern a la Generalitat, en el punt sobre política educativa diu textualment: *"Assumir el traspàs de l'ensenyament d'adults al Departament competent en matèria d'educació. I iniciar el procés per a la seva cogestió amb els ajuntaments"*.

El traspàs, o retorn, de l'educació de les persones adultes al Departament d'Ensenyament ha estat una demanda històrica de la Mesa d'Educació d'Adults, el marc unitari de negociació i mobilització del sector, i ens alegrem que en el pacte de govern aquesta reivindicació es reculli de forma explícita.

Ara bé, en primer lloc cal resoldre com, quan i en quines condicions està previst de fer el traspàs de les escoles de persones adultes al Departament d'Ensenyament. I això no serà pas tan senzill, ja que l'educació de les persones adultes ara mateix depèn majoritàriament del Departament de Benestar i Família, però també hi ha escoles d'adults que treballen dins dels centres penitenciaris i que depenen del Departament de Justícia.

A aquesta diferència de Departament d'origen, hi hem d'afegir la pròpia especificitat de l'educació de les persones adultes. La Llei de formació de persones adultes inclou tres àmbits d'actuació: la formació instrumental i bàsica, la formació per al món laboral i la formació cultural i per al lleure.

En la formació instrumental i bàsica, el Departament d'Ensenyament haurà de compatibilitzar els esforços per generalitzar el graduat en educació secundària en avaluació contínua, amb l'atenció, a la xarxa pública i amb qualitat, de la creixent demanda formativa de les noves migracions, i amb la implantació de les noves tecnologies com una eina quotidiana d'aprenentatge de les persones adultes.

I per tal de poder-ho fer, s'ha d'elaborar un nou decret de centres, s'ha de revisar el Mapa de Formació Bàsica d'Adults de Catalunya, s'han d'elaborar les plantilles tipus de les escoles... i també s'han de dignificar definitivament les condicions laborals del professorat que treballa en la formació de les persones adultes.

Negociar per millorar l'ensenyament públic i les condicions de treball

El canvi de govern ha provocat d'entrada un canvi d'orientació en la dinàmica d'actuació del Departament d'Ensenyament i, al mateix temps, ha creat expectatives de millora en amplis sectors del professorat i de la comunitat educativa, els quals esperen que s'abordin amb decisió les necessitats i mancances de l'ensenyament públic.

En aquest sentit, USTEC·STEs entén que la negociació amb les organitzacions representatives del professorat i de la comunitat educativa de l'ensenyament públic ha de ser un instrument imprescindible per avançar en l'eliminació de les mancances i en la resolució de les necessitats.

Per tot això, USTEC·STEs manifesta la disposició i la voluntat de negociar i, en aquest sentit, ha plantejat al Departament la necessitat de recollir en un protocol el compromís d'iniciar una negociació real en temps i forma dels temes prioritaris.

El Departament n'ha assumit la proposta, i quan surtin publicades aquestes línies ja s'estaran negociant els punts que han de formar part d'aquest compromís, d'aquest protocol de negociació a desenvolupar durant el curs 2004-005.

Departament d'Ensenyament, a la Via Augusta de Barcelona

Personal interí i substitut

La precarització i la inseguret permanent del professorat interí i substitut s'han agreujat amb el Decret 133/2001, que regula el funcionament de la borsa de treball, i que es va publicar sense que s'hagués produït una veritable negociació i sense el suport dels sindicats. Aquest decret va donar pas a les confirmacions i als nomenaments a dit, com també als expedients contradictoris.

USTEC·STEs continua defensant la lluita contra la precarització laboral, la igualtat en les retribucions i un nou model de gestió de borsa lligat al criteri d'igualtat, mèrit i capacitat. I per arribar a aquest model cal assumir aquests punts:

- Un pacte que garanteixi l'estabilitat laboral del professorat interí/substitut, i que es prorrogui fins que aquest col·lectiu arribi a una estabilitat definitiva dins el sistema educatiu.
- La derogació del Decret 133/2001 i una nova regulació de la gestió de la borsa del personal interí i substitut, basada en el criteri general i objectiu de principi d'antiguitat que, a més, contempli:
- La igualtat amb la resta de persones treballadores funcionàries, tant pel que fa als drets i deures, i a les garanties jurídiques, com pel que fa a salaris i retribucions, jubilacions, i també permisos i llicències, desenvolupament de càrrecs directius i de coordinació, realització de cursos de formació...
- La defensa de la transparència dels actes públics, amb la incorporació, quan sigui possible, de l'ús de les noves tecnologies per aconseguir una gestió més propera, com també la creació de centres de recursos humans per zones, per tal de cobrir substitucions i altres feines de suport.
- El cobrament dels mesos d'estiu per a tot el personal interí i substitut que hagi treballat 5,5 mesos durant el curs escolar.

Quina salut té el català?

La salut del català a l'escola no és prou bona i, a més, el seu ús social no passa per un bon moment. Ni aquí ni arreu dels Països Catalans. Almenys això és el que es desprèn dels diversos "diagnòstics" en forma d'articles, entrevistes i informes que trobareu en aquesta publicació. Una anàlisi que ha de servir per obrir camins que ens portin a millorar la situació de la nostra llengua.

La llengua de l'aula i dels passadissos

Jordi Solé i Camardons, professor i escriptor

La situació i el futur de la llengua catalana a l'escola pivota al voltant de quatre grans factors: el marc políticoinstitucional global, el disseny curricular, el context social i l'actitud del professorat. Quatre factors que es retroalimenten i alhora es neutralitzen.

Tot i que la situació de l'ús de la llengua és molt diversa, ja que no té gairebé res a veure el que es fa, per exemple, en molts centres de la comarca d'Osona o del Priorat amb el que es fa en la majoria de centres de Barcelona o en el seu cinturó metropolità, allò més determinant és que allí on viu i estudia la majoria de l'alumnat del país, la llengua de relació clarament majoritària és el castellà. L'any 2000 els qui consideraven el català com a primera llengua a l'àrea metropolitana eren el 29'8%, els bilingües un 13'5% i els que tenien el castellà com a primera llengua un 56'1% (Giner, S. I Subirats, M.2000). Unes dades que, si les comparem amb les d'anys anteriors ens mostren una tendència a l'augment dels bilingües i una davallada dels qui tenen el català com a primera llengua.

Pel que fa a les dades que ens facilita el Departament d'Ensenyament corresponents al curs 1999-2000, les escoles de primària que entren el català com a llengua d'ensenyament són el 88'9%, mentre que a secundària només el 51'2% fan tot l'ensenyament en català. Unes dades que a qualsevol ensenyant que conegui un xic la realitat faran somriure, ja que es basen en informes que els mateixos professors falsegen habitualment. No és cap secret. Cada vegada més els alumnes troben perfectament normal adreçar-se al professorat en castellà, fins i tot als professors de català, un fenomen que fa uns anys no succeïa pas, si més no en la proporció actual (C.Alcoverro, 2003); molts professors fan les classes en castellà, en bilingüe o es passen al castellà en qualsevol situació informal o quan volen crear empatia. [Entre parèntesi: enguany mateix, els professors d'història de l'institut dels meus fills han enviat una nota explicativa del viatge de fi de curs redactada únicament en castellà signant com a professors d'Historia (sic, sense accent) oblidant fins i tot el caràcter emblemàtic que acostumen a gaudir les llengües minoritzades].

La nativització en castellà de bona part de la població catalana i la naturalització del castellà facilita el seu ús habitual i espontani tant per als qui el tenen com a llengua familiar com per als qui tenen el català com a primera llengua. Tot plegat arracona el català a l'aula, al discurs més acadèmic o simplement a la dèria d'alguns professors "catalins". Les ideologies lingüístiques als anys 60 forçaven a passar-se al castellà per una qüestió de "bona educació", mentre que quaranta anys després es tracta de no ser "nacionalista" i de ser oberts, tolerants i mestissos.

Durant el franquisme es prohibia el català amb la força d'una dictadura i avui se l'arracona amb arguments darwinistes de liberalisme i "democràcia".

L'ús del català a primària

Ja gairebé és un tòpic de l'anàlisi sociolingüística afirmar que mentre que a secundària la situació de l'ús oral del català és ben poc positiva, a primària, en canvi, el fenomen de la immersió lingüística ha obrat miracles. Anem a pams, no és or tot el que lluu i no es tracta ara de comparar la situació actual amb una altra d'hipotèti-

Cada vegada més l'alumnat troba perfectament normal adreçar-se al professorat en castellà

ca on no s'hagués fet immersió, ja que si ho fèssim iniciariem el típic discurs cofoista congelat en l'espot publicitari de ficció que només destaca els factors positius que es deriven de comparar una situació de persecució de la llengua en un marc no democràtic amb el de

la parcial promoció de la llengua perseguida en un marc de democràcia.

Però cada escola és un món i per afinar més les nostres anàlisis, en relació al macrofactor del "context social", hauriem de diferenciar entre la situació sociolingüística ambiental o grau de coneixement del català parlat a l'àrea on s'ubica cada escola, i la situació sociolingüística del centre o composició lingüística de l'alumnat de cada centre; sense oblidar la situació socio-

Cap estudiant pot dir que no entén el català. Això hauria de permetre aplicar una política lingüística més ambiciosa

lingüística de la docència o llengua vehicular usada a cada centre escolar, ja que alguns centres de primària imparteixen la docència majoritàriament o totalment en català mentre que d'altres usen el català i el castellà.

Segons un estudi realitzat (X. Vila i S. Vial, 2003) en un conjunt de 52 grups de classe de 6è de 52 escoles de tot Catalunya "el predomini del castellà com a llengua familiar es reproduïx i fins i tot s'incrementa a l'hora d'analitzar les relacions dels infants amb els seus iguals"; és a dir: "la primera llengua del nen o la nena no determina que al seu ambient hi predomini una o altra llengua, perquè el castellà és la llengua ambiental predominant per als infants dels tres grups" (d'ambient familiar catalanoparlant, castellanoparlant i bilingües). De fet, els nens catalanoparlants nadius només parlen una mica més en català que en castellà, els bilingües familiars no arriben ni a produir un terç d'enunciats en català, mentre que els qui tenen el castellà com a primera llengua només produeixen una cinquena part dels enunciats en català en les relacions amb els companys.

El castellà interllengua de secundària

Ja fa anys, quan la immersió gairebé obrava miracles i quan a secundària encara no estava estesa com ara la norma de convergència cap al castellà entre els joves quan parlaven amb els seus professors, vam avisar que el castellà esdevenia progressivament la interllengua de secundària entre els companys. Ara, ja comencem a contemplar la possibilitat que l'actual generació jove que ha estat escolaritzada majoritàriament o parcialment en català, sigui precisament la que doni l'impuls definitiu al procés de substitució, ja que la consciència lingüística entre els joves és escassa i el marc sociopolític normalitzador, molt insuficient.

La paradoxa és que gairebé cap estudiant pot esgrimir l'argument que no entén el català, una realitat que hau-

ria de ser la raó suficient per aplicar una política lingüística educativa molt més ambiciosa i que hauria de reduir a la categoria d'epifenòmens els usos lingüístics deslleials per part del professorat. Però les normes d'ús de convergència cap al castellà estan molt arrelades i la consciència lingüística de bona part del professorat és ambivalent, difusa i confusa.

D'aquí la necessitat d'una educació sociolingüística que ha estat menystinguda per les autoritats polítiques i educatives durant tota l'etapa democràtica. Sembla que en aquest país tan progressista i avançat totes les educacions són possibles: l'educació ambiental, l'educació viària, l'educació sexual, l'educació en la diversitat, l'educació cívica, l'educació en valors, l'educació intercultural o multicultural, l'educació en les habilitats lingüístiques... Feu una prova: cerqueu "educació sociolingüística" o "educació en actituds lingüístiques" a la Xarxa i comprovareu en quin desert de propostes us ofegareu. I les propostes que des de l'avantguarda ens proposen professors i sociolingüistes com Bernat Joan (2002) només passen a formar part del voluntariat educatiu d'alguns professors que opten per lluitar contracorrent fins que acaben cremats per la manca de suport institucional i per la incomprensió dels companys o fins i tot dels sindicats, oenages, etc.

La crisi d'un model

El model escolar vigent al Principat de Catalunya (amb elements en comú amb la situació del País Valencià i les illes Balears i Pitiüses) iniciat fa un quart de segle tenia el triple objectiu de (1) desenvolupar la competència oral i escrita en català i castellà de tot l'alumnat de Catalunya (2) evitar la segregació social en dues comunitats lingüístiques i (3) promoure i normalitzar l'ús de la llengua pròpia del Principat de Catalunya. 25 anys després ja podem afirmar que coincidim amb Vila i Vial (2003) -i amb bona part dels sociolingüistes i ensenyants partidaris decidits de la normalització lingüística- en què els dos primers objectius semblen raonablement assolits mentre que el tercer, no.

No és pas que no s'hagi fet res, al Principat -on no hem d'oblidar que es van començar a fer classes de català abans que les lleis ho permetessin- disposem d'un marc normatiu des del 1983 en què el català és considerat llengua pròpia del país i des del 1992 el català és oficialment llengua vehicular de l'ensenyament, però a la pràctica fins aquest any als centres de secundària només hi havia l'obligació de fer en català dues assignatures de les que tinguessin tres o més hores setmanals i força centres van incomplir fins i tot aquests mínims, i no hi ha hagut una inspecció per solucionar els incompliments. La nova Llei de política lingüística del 1998 recull aquella norma però l'ambigüitat de la fórmula "s'utilitzarà (el català) normalment com a llengua vehicular i d'aprenentatge", en què "normalment" pot voler dir habitualment, sovint, majoritàriament (51%) o tranquil·lament però no forçosament, ajuda, inclina, però no

determina. Els successius invents com els Projectes de Normalització Lingüística de Centre, o el Projecte Lingüístic de Centre... han mostrat la bona voluntat d'una part de l'administració nacionalista però han actuat de xaropets que no han guarit una ferida que reclamava actituds més fermes i consensuades a fons per tots els sectors polítics, sindicals i cívics. Però des de Madrid no en tenen prou i volen tergiversar i falsificar la nostra història, miren de trossejar el català i ara volen imposar un decret per augmentar les hores de castellà als primers cursos de primària (de 2 a 5 hores) en detriment de l'ensenyament del català.

Projecte de Normalització de Centre, Projecte Lingüístic... han actuat de xaropets, però no han guarit la ferida

Un futur normal

Haurem de preguntar a la nostra gent si volem convertir la sala d'espera d'un aeroport en la nostra llar definitiva de mancances bàsiques, autoodi, provisionalitats, reciclatges lingüístics voluntaristes i bilingüisme desigualitari... com a tercera via morta per no prendre l'avió cap a l'extinció del català, o si optarem decididament per abandonar aquesta trista sala d'espera indigna d'una llar i agafarem l'avió cap a la normalitat definitiva, com en qualsevol país en què la llengua està normalitzada.

Els canvis polítics resultants d'allò que va decidir el poble català el 16 de novembre del 2003 haurien de ser l'oportunitat per fer confluïr definitivament les idees de respecte per la diversitat, la interculturalitat i l'elogi de la diferència (a Catalunya ja es parlen més de 300 llengües que mereixen ser respectades) amb les idees i propostes de l'igualitarisme lingüístic real, la sobirania sociolingüística catalana, la promoció i la normalització del català a tot el seu domini lingüístic, l'únic de tot el món que el català té com a propi. Estendre la immersió lingüística a secundària pot ser un bon començament per aquesta nova etapa que ara iniciem.

Bibliografia

Alcoverro, Carme "El català a l'escola: present i perspectives de futur", Escola Catalana, núm.399, abril 2003.

Aracil, Lluís V. "Educació i sociolingüística" a: *Treballs de sociolingüística catalana*, 2, 3 i 4, València, 1979. També s'inclou a: L.V.Aracil, *Papers de sociolingüística*, Barcelona, La Magrana, 1982.

Joan i Marí, Bernat. *Treballar actituds lingüístiques* Eivissa: Editorial Mediterrània-Eivissa, 2002.

Joan i Marí, Bernat. *Normalitat lingüística i llibertat nacional*, col. Contextos, Barcelona-València: Edicions 3i4, 2002.

Mayans, Pere i Vicent Sanz. *Sociolingüística a Secundària*: www.xtec.es/sedec/socioling1.doc, novembre 2001.

Solé i Camardons, Jordi "L'ús del català a l'ensenyament secundari: realitats polièdriques, discursos, responsabilitats i propostes". A: *El poliedre sociolingüístic*. Barcelona-València: Edicions 3i4, 2001.

Solé i Camardons, J. "Per una educació sociolingüística", Escola Catalana, núm.399, abril 2003.

Vila, Xavier i Santi Vial, "Les pràctiques lingüístiques dels escolars catalans: algunes dades quantitatives", Escola Catalana, núm.399, abril 2003.

La integració de l'alumnat d'incorporació tardana: una tasca comuna?

Montse Capdevila i Elena Fuses. Professores de TAE.

Davant la realitat social canviant que generava l'increment progressiu d'alumnat estranger als nostres centres de secundària, el Departament d'Ensenyament de la Generalitat va implantar -ara fa cinc anys- els TAE. Són Tallers d'Adaptació Escolar als quals assisteixen els alumnes de llengües no romàniques en horari compartit amb el seu IES de referència. Al matí, van a aquests tallers i dos professors/es els atenen i els apropen a les destreses lingüístiques bàsiques del català; a la tarda, van als seus respectius IES -amb el seu grup de referència, o amb grups específics d'atenció a la diversitat- a fi de procurar-los una adequada adaptació social.

Posteriorment s'han començat a implantar els TAL, els Tallers d'Adaptació Lingüística, per als alumnes parlants de llengües romàniques, -majoritàriament hispanoparlants. En aquest cas, s'hi dedica un professor/a a mitja jornada, 9 hores lectives a la setmana, i els alumnes també provenen de diferents instituts. Tal com s'indica al PAANE 03/06, el Pla d'Atenció a l'Alumnat de Nacionalitat Estrangera, la finalitat és proporcionar-los una atenció individualitzada i d'intensitat adequada a les seves necessitats i als seus progressos lingüístics, sense

L'ideal seria que l'aprenentatge de la llengua es fes a l'aula ordinària, amb els recursos necessaris

perdre el contacte amb la resta del grup-classe. Això implica que l'horari del taller ha d'interferir el mínim en el desenvolupament normal del currículum.

Dit així queda molt bé, però la realitat és ben diferent. Us detallem a continuació algunes de les limitacions i mancances més freqüents que, en tots dos casos, els col·lectius implicats hem pogut detectar:

- Els nois i noies arriben molt espantats i amb moltes dificultats per entendre no solament la llengua, sinó també l'estructura educativa que els oferim.
- Escassa formació específica del professorat.
- Recursos limitats i dependència de la vàlua personal i del voluntarisme dels docents.
- Dificil socialització -en el cas del TAE- tenint en compte que l'alumnat només és al seu centre 6 hores lectives a la setmana.
- En els tallers, encara que sembli contradictori, la diversitat és espectacular: des d'alumnat analfabet fins a alumnat amb un grau molt alt d'escolarització, encara que en una altra llengua, passant per alumnat l'única finalitat del qual és incorporar-se al món laboral.
- Quant a l'edat, en un mateix taller hi poden coincidir nois i noies d'11 a 17 anys.
- La majoria de les famílies tenen una situació econò-

mica i social precària, fet que dificulta la seva col·laboració en l'adquisició dels hàbits de treball i de comportament dels nens.

● Pretenem ensenyar el català com a llengua vehicular quan, per defecte, tothom se'ls adreça en castellà.

● La LOGSE, i encara menys la LOCE, no té en compte en el desplegament curricular la nova situació de diversitat social, lingüística, religiosa i cultural.

Amb això no volem pas negar la necessitat de classes i de tallers específics per a l'acollida de l'alumnat nouvingut. Ara bé, un cop assenyalats els principals problemes que encara fan la nostra tasca molt difícil, plantejarem i proposem alguns elements que poden ajudar a resoldre'ls.

Cal fer un seguiment i una supervisió postTAE per tal d'evitar la conflictivitat i el fracàs escolar quan l'alumnat retorna definitivament a l'IES. A l'alumnat li cal, a més a més, suport psicològic i estratègies d'aprenentatge, perquè un cop apresada la llengua a nivell inicial, aquest parlant incipient no es desmotivi i no es deixi superar per les dificultats i la pressió familiar i social del seu grup ètnic -sobretot en el cas de les noies- i abandoni els estudis.

L'ideal seria, per a nosaltres, que l'aprenentatge de la llengua es pogués fer bàsicament en l'aula ordinària, utilitzant material específic de l'assignatura totalment adaptat, fins i tot amb hores a l'aula mateix amb un professor/a de suport. Reduiríem les hores de classe de llengua específiques, però guanyaríem en adaptació a l'entorn.

Podríem també prescindir de parlar de TAE o TAL per, com a alternativa, pensar en un IES que atengués directament les seves necessitats i en el qual, a partir d'un cert nombre d'alumnat d'incorporació tardana, entre 10 i 15, el Departament d'Ensenyament enviés un professor/a especialista, format pel SEDEC, a temps complet. S'encarregaria d'organitzar "els esforços i reforços" necessaris: horaris, agrupacions i adaptacions curriculars..., que posessin en pràctica el Pla d'Acollida del Centre. Aquesta persona coneixeria bé el nivell escolar i el progrés de l'alumnat, podria assessorar i col·laborar amb la resta de professorat implicat en la revisió o l'adaptació del material d'ensenyament-aprenentatge i també fer de pont amb les famílies. Una persona integrada absolutament en el centre que, amb l'ajuda d'una estructura oberta -perquè cada nen és un món-, podria decidir la necessitat diària de reforços i adaptacions que necessita un alumne/a nouvingut.

Perquè, sincerament, mentre l'alumnat estranger hagi de fer més esforços que l'alumnat nadiu, no ja per aprendre, sinó tan sols per assistir a classe, mentre el professorat dels centres tingui la vivència i/o impressió d'estar sol en l'intent d'integrar els nois i les noies de fora, la normalitat no haurà arribat i significarà que encara hi ha molt de camí per recórrer cap a la igualtat entre ciutadans.

ASSOCIACIÓ LLIURE D'ALUMNES DE
L'IES EUGENI D'ORS (Badalona)
La huaca, el tesor amagat. Contes del món
Edicions Fet a mà, Badalona 2003

Hi ha paraules que atrapen, que commouen, que desvetllen sensacions antigues, atàviques, que ens retornen a un passat remot, ple de màgia i misteri. Huaca és una d'aquestes paraules que tenen una força estranya i inefable, que ens transporta cap als orígens, cap als temps en què l'home vivia en comunió sagrada amb la natura.

I ara, a més, aquest mot quítxua és també el títol d'un llibre doblement esplèndid: pel seu contingut i per la seva gènesi. Un regal magnífic que es van fer una colla d'alumnes nouvinguts de l'institut Eugeni d'Ors -l'institut del barri de Sant Roc, a Badalona-, i que ara podem compartir.

Un llibre fruit d'una experiència d'intercanvi cultural que és un autèntic tresor que cal conèixer, que no pot continuar amagat perquè està fet d'una barreja d'històries, les que s'hi expliquen i les dels qui les expliquen i les il·lustren, que surten del cor i arriben al cor, que emocionen.

Senzillament, moltes gràcies per aquesta huaca que ja no deixarà mai més d'acompanyar els qui hem tingut la sort i el privilegi de tenir-la a les mans.

Joan Barahona

Vàrem fer poss

Joaquim Arenes, excap del SEDEC

Joaquim Arenes i Sampera (Mataró, 1938) ha estat durant divuit anys (1984-2002) cap del Servei d'Ensenyament del Català i president de la Comissió Tècnica Reguladora del Departament d'Ensenyament. Llicenciat en ciències de l'educació i mestre de català, és, de ben segur, qui millor coneix com ha estat el procés de la introducció i normalització del català en el sistema educatiu durant aquests últims vint-i-cinc anys, amb els seus èxits i les seves mancances. És, a més, autor de diversos llibres de text i reconegut especialista en sociolingüística i pedagogia. En sap molt i ens en fa un resum apassionat.

*Entrevista: Angels Coté
Fotografies: Josep Aparicio*

Visible el català a les escoles

Comencem fent un breu repàs a la història recent de la llengua a l'escola

A partir dels anys 40 ja va haver-hi una lluita reivindicativa a favor de la llengua, no es volia trencar el seu coneixement oral i escrit, no se'n volia trencar la transmissió i aquesta lluita reivindicativa va durar fins que es va recuperar la democràcia. Primer van sorgir associacions com Òmnium Cultural, després la DEC, amb la formació del professorat; per tant, en aquests últims 25 anys del que va ser l'impuls originari que es va voler donar a la llengua, crec que hi ha dues coses molt importants. En primer lloc que, des del primer moment, la Generalitat Provisional, amb el president Josep Tarradellas, va voler deixar ben clar quin era el model lingüístic de l'escola a Catalunya: l'escola havia de ser catalana per la llengua, els continguts i les actituds. Això és un model d'escola i això diu molt a favor d'aquest primer govern provisional, perquè s'intueix que sap pedagogia, no pas perquè els seus membres en fossin especialistes, sinó perquè tenien un sentit educatiu molt fi, perquè tothom sap que la llengua per si mateixa educa i que qualsevol escola, institut on el tema lingüístic funcioni, el tractament de llengües funcioni (català, castellà, llengua estrangera) és perquè l'escola funciona, ja que demana una exigència, una estructuració i un ordre tan grans que fa impossible que funcioni una cosa sense l'altra; per tant, la llengua educa. En segon lloc, va ser important decidir que el català era per a tothom, no només per als que el parlaven. En conseqüència, s'opta per la generalització del coneixement del català i la creació de tot el que calgués per a la seva divulgació (creació de la Direcció General l'any 81) en dues direccions: l'ensenyament i la societat. A l'ensenyament, concretament, amb la planificació del reciclatge que s'havia iniciat els darrers anys del franquisme, l'any 70 ja s'havien creat els ICE, i que després es va generalitzar i va esdevenir el reciclatge de la univer-

sitat, la facultat universitària, entre cometes, que tenia més alumnes, ja que va arribar a tenir-ne 18.000 en aquell moment, amb 7.500 de castellanoparlants.

I així arribem a la creació del SEDEC, l'any 1978, que dona pas a una nova etapa...

Sí, sí, fixa't, això era l'any 78, el SEDEC es crea el 22 de maig d'aquell any i al setembre del mateix any surt el Decret 2092 que obria al català les portes del sistema educatiu i possibilitava que fos ensenyat a les escoles i instituts d'una manera normal.

Mentrestant, però, què passa?

Bé, la comissió mixta Generalitat de Catalunya - Ministeri d'Educació i Ciència, va ser una comissió molt operativa. Només es tractava del català, ja que era l'única competència que ens traspassaven i es va arribar a perfilar el decret, tot i que encara va trigar molt a sortir; recordo que fins i tot les editorials de la revista, d'allò que se'n deia butlletí dels seminaris de la DEC, insistien a demanar-lo, perquè el decret no acabava de sortir, i jo ja no sabia ben bé què dir. Finalment, però, va sortir i ho va fer en part gràcies al senyor Gutiérrez Mellado, que va fer superar la por que hi havia en aquells moments de la transició, en què tants llençols hi vam deixar i més que n'hi haguéssim pogut deixar, també el català, que potser hagués hagut d'esperar... Però vam arribar a un acord amb els militars que es desplaçaven per tal de facilitar que els seus fills cursessin els estudis de català normalment, mentre no els constés en l'expedient acadèmic, que és l'exempció que se'ls donava i que ara ja pràcticament ningú la demana. Però en aquell moment la gran excusa per no treure el decret era, però què faran els funcionaris del règim? i, sobretot, què faran els militars? Ara bé, jo puc dir que hi va haver un capità general que, a partir del moment en què el van nomenar, no en diré pas el nom, es va posicionar

molt a favor de les accions pel català i era del parer que les exempcions no s'havien de demanar. Un dia em va telefonar, com a president de la comissió tècnica, i em va dir que la seva filla s'havia d'examinar de batxillerat i com que era major d'edat volia sol·licitar l'exempció i em va demanar que no la hi donés; bé, textualment em va dir *canya!*, i dic això perquè hi havia actituds de signe positiu cap al català per part d'aquestes persones i d'altres, i finalment va sortir el decret i la comissió mixta el va aprovar.

Com es va crear el SEDEC?

La creació del SEDEC va ser un procés natural. S'havia de recollir l'experiència de tot el professorat de català, el de la DEC, dels ajuntaments, etc., i passar tot aquest personal a un sol bloc sense que hi hagués una

La immersió va ser una tasca de brodar, poble per poble, escola per escola, associacions de pares...

estructura que unifiqués la relació, i això vetllant perquè didàcticament la cosa funcionés, ja que, tot i ser majoritaris els que provenien de l'Òmnium, n'hi havia també d'ajuntaments diversos que havien fet català amb subvencions municipals. Tot això demanava una estructura, que vaig proposar de crear a Joan Guitart, que era secretari tècnic, i al director general d'Educació, que aleshores era Francesc Noy; s'ho van pensar i ho van trobar encertat i vam crear el Servei d'Ensenyament del Català, que en principi era una DEC dins del Departament d'Ensenyament.

En aquests inicis, quins són els objectius i les línies prioritàries del SEDEC?

En primer lloc vam començar per l'ensenyament de la llengua, ja que hi havia molt pocs mestres que sabessin català escrit, que el parlessin n'hi havia més. Ara bé, al que se'n diu Barcelona i els seus voltants, al que se'n diu província en llenguatge estatal i, sobretot, al que s'anomena àrea metropolitana, hi havia molts mestres no només desconexors sinó contraris al català. Per tant, primer de tot s'havien de formar els mestres, i després s'havia de mirar que els que parlessin en català poguessin fer classe. Amb això va ser molt valent en Guitart, el secretari general, que va fer una ordre on deia que tot-hom que parlés català havia de fer classes de català, amb la qual cosa vam cobrir molt en un primer moment. Més endavant, amb el reciclatge ja s'hi va anar incorporant més gent, però sobretot vam comptar amb els espe-

cialistes de català que venien de la DEC, que eren més de 1200 i van suplir les deficiències que hi havia. Això per una banda, després va venir l'organització del reciclatge, que va ser apassionant; vam comptar amb els ICE de les tres úniques universitats que hi havia en aquell moment: la UB, la UAB i la UPC. Va haver-hi una col·laboració molt bona, i es va produir un canvi: vam aprendre llengua i vam canviar l'escola, que era el primer objectiu. El segon objectiu era la promoció de l'escola catalana; ja hi havia escoles catalanes que durant els últims anys del franquisme ho feien d'una manera més o menys tolerada, i amb anterioritat d'una forma clandestina; però ara es tractava de promoure l'escola catalana, la bondat de fer l'ensenyament en català per a tots els nens i nenes. Mai de la vida dividir: una escola en què uns ho fessin en català i uns altres en castellà era una escola que dividia el país; per tant, això era clar que no ho podíem fer, i la prova és que a primària funciona i ha funcionat sempre sense problemes, malgrat alguns petits grups que no vull anomenar, perquè criden molt però no tenen cap mena de fonament científic ni de raons històriques per dir el que diuen. Aquests grupúsculs voldrien la separació de llengües, uns en català i els altres en castellà; però nosaltres, des del Servei d'Ensenyament del Català, sempre hem defensat una escola única en català per a tots els nens i nenes.

En aquells moments inicials del Servei hi havia molts buits, potser el més evident era que no hi havia pràcticament eines didàctiques, materials, etc., que poguessin facilitar la tasca al professorat.

Des de la DEC ja s'havien començat a elaborar alguns materials per a l'escola catalana. També des del Departament es va intentar de promoure llibres d'ensenyament en català. La filosofia de l'escola catalana havia estat totalment liquidada: una escola oberta, crítica, que ensenya a pensar, una escola que és el centre i l'objecte de tot, on el mestre és el mestre, el primer entre els altres però sense ser diferent dels altres; bé, tot això es va promoure des del Servei. Ara, de materials n'hem fet pocs, perquè en principi l'Administració no n'ha de fer; en tot cas pot fer uns materials que no siguin editables ja que, si no, l'Administració entraria en competència. El que sí pot fer són recursos didàctics determinats: com treballar l'ortografia, com aprendre a llegir...

Aquesta és una etapa que dura fins a l'any 83, en què s'aprova la Llei de Normalització, que representa un pas endavant en l'extensió dels programes d'immersió

Sí, la Llei de Normalització és molt important, primer perquè declara el català com a llengua pròpia de l'ensenyament i segon perquè diu que els pares tindran el dret que els seus fills siguin ensenyats en la llengua habitual. No diu llengua materna, que va ser la proposta de la diputada Marta Mata, i que cal agrair-li, ni tampoc llengua familiar, diu llengua habitual; a veure, la

llengua habitual és un terme... Quan nosaltres vam llegir que s'havia aprovat això al Parlament, jo personalment vaig quedar força desanimat, vaig pensar *caram, ara sí que l'hem feta bona!*; però també he de dir que després d'estar tota una nit treballant amb la qui aleshores era la cap del servei, Margarida Muset, vam pensar que no era tan dolent; a veure, tots els nens de família catalanoparlant la seva llengua habitual és el català, per tant, han de seguir l'escolaritat en català sense discussió, i tots els nens castellanoparlants que els seus pares vulguin que el català sigui la seva llengua habitual, doncs també; per tant, només quedaria l'ensenyament en castellà per als qui en els primers anys ho volguessin en castellà. Llavors vam fer aquesta instrucció i es van començar a incentivar més els programes d'immersió, penseu que va ser una tasca de brodar, perquè es va fer poble per poble, escola per escola, associacions de pares..., per l'ensenyament en català es va generar una moguda terrible, però tothom entenia que era buscar la qualitat, tornar als principis de l'escola nova que havia anul·lat totalment el franquisme. Per tant, la feina de normalització va ser molt important en aquest sentit. Va ser un gran pas, es va fer una extensió del programa d'immersió, però no es va generalitzar. No es va generalitzar fins a l'any 98.

Així doncs, el programa d'immersió es va trobar a cavall entre dos sistemes d'ensenyament, el d'EGB i la reforma que el va agafar ja força consolidat

La reforma educativa ens va permetre de fer l'extensió del programa d'immersió fins als dotze anys. Llavors el teníem fins al cicle mitjà, però no n'hi havia prou i per les exigències que suposa un pla d'immersió estructurat i amb actituds lingüístiques clares calia fer-lo fins als dotze anys, això pel que fa a primària. A secundària és tota una altra cosa, des d'un principi la legislació, la normativa, va

ser més tardana i encara no era vigent per a tots els nivells. Aquest retard va crear més corporativisme, més defensa enfront del català i a hores d'ara encara hi ha instituts que no s'han normalitzat, o que fent normalització s'han desnormalitzat. Què vol dir que s'han desnormalitzat? Que facin les classes en català, devem estar en un 50%, és a dir un percentatge totalment deficient; però, a més, que els usos lingüístics del professorat amb l'alumnat siguin en català devem estar en un 35% i ho dic apreciativament, no amb dades exactes, però ho veig així perquè ho visc. I, aleshores, què vol dir això? Doncs vol dir que la llengua ha deixat de ser un element educatiu, que estem educant en una altra llengua i, per tant, estem educant ciutadans per a un altre país. Com a professor jo ho he de fer en català, no em puc cansar de fer-ho en català perquè, si no, no aconsegueixo la meua funció de formar ciutadans per a un país, no pas com va dir el creador de la primera escola catalana fa cent anys, sinó com diu un prestigiós sociolingüista americà actual, Nils Hossman, que educar és això; si joestic educant i baso tota una ideologia per transmetre coneixements a través d'una llengua que no és la del país, ja em diràs què estic fent.

En el moment de generalització dels programes d'immersió a primària s'hi van abocar recursos, tant materials com humans, i es van generar ganes i il·lusió; però a poc a poc es van anar retallant, i a la secundària tot va arribar ja molt minvat. Des dels centres s'ha viscut com si des de l'Administració ho haguéssiu donat per acabat, una mena de sensació de tot ja està fet...

Primer de tot, els recursos jo crec que no s'han reduït, en tot cas han crescut les necessitats. Segona cosa, s'ha de tenir present que el primer recurs que hi ha en un centre són els professors. segur que calen més recursos, però analitzem-ho bé, en tots els insti-

tuts o escoles on es diu que hi ha necessitats, s'aprofiten bé les hores lliures?

No ho dic pas per no haver de dir que les noves situacions que es creen no necessitin més recursos, que en requereixen en molts casos, i hem de ser conscients que els qui hem de solucionar-ho som la gent que som a

La situació de la llengua és recuperable, però si deixem passar cinc o sis anys, se'ns en va tot en orris

l'Administració, analitzant-ho i veient-ne les possibilitats. És evident que una escola on hi hagi molta immigració necessita recursos, i se n'estan donant amb el nou PAANE. Ara, a secundària, més que de nous recursos cal parlar d'organització escolar, tinc la impressió que el camí curt és inflar les plantilles dels centres. I, inflar les plantilles dels centres, des del meu punt de vista, no és tan positiu com sembla, perquè tots els que sobren no faciliten l'organització.

La nova situació creada amb la incorporació d'alumnat nouvingut obliga, segons es desprèn del que dius, a un canvi d'estratègia en el SEDEC...

Sí, obliga a un canvi d'estratègia en el Servei i obliga a destinar una gran part dels pressupostos a atendre aquesta immigració i, per tant, s'han de facilitar els recursos...

I com es concreten en aquests moments?

Hi ha dues línies d'actuació: una és l'assistència en l'assessorament i orientacions d'acollida d'aquests nens i nenes en el tema lingüístic, ja que el tema de marginació i el tema social s'ha portat des del programa de compensatòria; però en el tema lingüístic, que és el que portem nosaltres, vam posar-nos a la feina: si han d'aprendre català accelerarem el procés. Posem uns suports de català, unes hores a la setmana intensives de català perquè puguin seguir, i l'escola no se senti ofegada, i l'alumnat pugui adquirir el coneixement del català. Ara, això també ho hem fet als instituts. Hem arribat a posar vora 200 professors, s'han fet els TAE -52- amb mil alumnes de secundària. De què serveix fer això, si després que l'alumne ha après català, els professors catalanoparlants del mateix institut li parlen en castellà? Què passa?, i també passa a l'escola... Per tant, això requereix tota una organització. No es tracta només de recursos, perquè si no, el que fem és només apagar focs, és posar el que és urgent per damunt del que és important. I el que realment és important és l'educació i hem d'e-

ducar amb la llengua com a element educatiu, aleshores, som-hi!, però tots. Recursos sí, però amb correspondència; a veure, hi ha experiències professionals extraordinàries i exemplars, però a secundària anem coixos.

Bé, però comentaves amb anterioritat que calien noves estratègies...

Les noves estratègies han de ser col·lectives, l'educació no la fa el professor impartint la matèria en català, no la fa un taller de llengua incentivant l'aprenentatge ràpid del català dels nois i noies de secundària o dels nens i nenes de primària; l'educació la fa tota l'escola començant des del conserge fins al director i si es comencen a fer esquerdes en el tema educatiu que és global... i el tema lingüístic va amb l'educatiu, i si es fan aquestes esquerdes acaba sent un colador i per més aigua que hi posis mai no podràs omplir-ho.

Per tant, en fas una valoració positiva, fins ara, dels recursos que s'han esmerçat tant a primària com a secundària?

A veure, puc parlar molt tranquil·lament perquè em jubilo; sempre m'ha agradat dir les coses que penso...bé jo crec que s'han donat recursos, que potser no s'han donat recursos suficients? S'han donat recursos innovadors, però potser ha quedat alguna illa per atendre i amb l'Administració tot és molt complex i complicat. L'Administració no és una empresa que funcioni amb l'agilitat i diligència d'una màquina comercial, és més lenta, però jo sí crec que s'han dat prou recursos; ara bé, segurament pot haver-hi algunes llacunes on l'Administració no hi ha arribat; però alerta, poden haver-hi moltes més llacunes per la no-implicació del centre en l'esforç d'integrar aquests alumnes que no pas per deficiència de recursos. Tot i que ara la moda és parlar de multilingüisme i multiculturalitat, i aquest és l'objectiu..., però quan parlen d'interculturalitat, els socialistes diuen que tothom faci la seva cultura, feu el que vulgueu, mengeu el que vulgueu, fora les mongetes amb botifarra, tothom a menjar cuscús...!

En el moment actual la llengua catalana es troba en un nivell d'ús social preocupant; per tant, quina creus que hauria de ser l'actuació de l'Administració educativa per tal de redreçar aquest retrocés, també als centres?

Cal recuperar la catalanitat lingüística, la catalanitat de continguts i la catalanitat d'actituds a l'ensenyament secundari, i això encara és possible. Però requereix intel·ligència, genialitat, recursos, i requereix saber implicar a tothom. Allò del català cosa de tots, la catalanització és cosa de tots. I jo ho crec possible, això no és irreversible. Ara, és possible posant-nos-hi de debò. En aquest sentit el Departament està estudiant estratègies per fer-ho.

La LOCE, pot posar encara més entrebancs a un procés de recuperació i fer-lo recular?

Tothom sap que l'aprenentatge d'una llengua no depèn de les hores que se'n fa a l'escola, l'aprenentatge de la llengua depèn de com es fa l'aprenentatge de llengües, del tractament que se'n fa. Sempre ha d'haver-hi una llengua base d'aprenentatge de la qual pengen totes les altres. Allò de dir més hores d'anglès; a veure... no es tracta de més hores d'anglès, o de castellà, com diu la ministra...això és d'una ignorància pedagògica i psicolingüística brutal. Fer un ensenyament adequat de les llengües amb una llengua de referència i les altres ben fetes, perquè els nostres nens han de tenir la classe de castellà en castellà i la classe d'anglès en anglès i, per tant, què vol dir això? Doncs pensar que no podem basar-ho tot en la gramàtica, la gramàtica és una reflexió sobre la llengua, el que han de fer els nens són habilitats lingüístiques, que sàpiguen expressar-se, que trobin en la llengua un estimulant per viure, per conèixer...Però, és clar, si els atipem durant deu anys amb oracions de relatiu estem perduts en qualsevol llengua. El tractament de llengües es basa en el repartiment de continguts. Per exemple, si a primer d'ESO s'ha parlat de les categories gramaticals no cal repetir-ho. Si s'ha fet en català, no repetir-ho en castellà o en anglès, això ja està fet, només faràs les diferències.

Aquest era l'objectiu de les estructures comunes que amb la LOCE desapareixen, però tampoc no s'havien treballat a tot arreu amb aquest objectiu.

La batalla per la qualitat de l'educació l'hem de guanyar a l'escola però no per la qualitat de l'ensenyament, l'ensenyament és instrucció i educació és allò que fem servir: les àrees del coneixement per formar l'individu, per educar. Per tant, nosaltres guanyarem si fem que els nostres centres siguin per als alumnes un lloc de qualitat educativa global, que s'hi sentin respectats, que s'hi sentin protagonistes, que sentin que se'ls ajuda a ser crítics, a optar davant de les coses, perquè si no, a mesura que els fem anar com un ramat, que és la tendència fàcil, no ens en sortirem a crear un ambient generador. Per a mi, un professor, un mestre, ha de ser una mica un geni, ha de ser una mica orat, en el sentit més positiu de la paraula, si no no entusiasma els nens.

Com veus el futur de la llengua a l'ensenyament, que dius que és recuperable...

És recuperable, però preocupant. Ho dic sincerament, és recuperable; però, també dic sincerament que si deixem passar un temps sense incentivar-la, si deixem passar cinc o sis anys se'ns en va tot en orris. Llavors sí que costarà recuperar-la. Ho hem de fer ara, no podem esperar deu anys. I, compte!, hi ha una frase que diu *Hem guanyat la classe, però hem perdut el pati*. Pot ser que guanyem l'escola i que perdem la ciutat, i amb la ciutat, el poble, i hem de guanyar el poble.

He
els

em d'encarar nous reptes

Josep Vallcorba, assessor per l'ús del català

Josep Vallcorba i Cot (Sant Feliu de Codines, 1955) és actualment assessor de la consellera i properament serà nomenat subdirector general de Llengua, Interculturalitat i Cohesió Social. Llicenciat en filosofia i lletres per la UAB i mestre de català, coneix profundament el món de l'educació al qual està vinculat professionalment des del 1977. Coordinador de l'Àmbit de l'Ús Social de la Llengua a la Inspecció d'Ensenyament de Catalunya els últims quatre anys, té davant seu un repte complicat però també il·lusiónant i engrescador: promoure i impulsar l'ús del català en un moment crucial per al futur de la llengua.

Entrevista: Angels Coté i Joan Barahona. Fotografies: Josep Aparicio

Per començar, podries situar-te dins l'actual organigrama del Departament i dir-nos quins són els teus objectius a partir del que t'has trobat?

De moment, la intenció és no canviar l'organigrama del Departament fins a final de curs. La voluntat és crear una subdirecció general que compregui tres àmbits: la llengua, la interculturalitat i la cohesió social. L'àmbit de la llengua agafaria tot el que és el SEDEC en un sentit més ampli, tot el que és el tractament de llengües, amb projectes lingüístics de centre que tindrien el català com a eix però amb una visió tan oberta com fos possible.

I estretament lligats, hi hauria els àmbits de la interculturalitat i de la cohesió social, que agafarien el que fins ara anomenàvem programa d'educació compensatòria, un terme que no ens acaba de fer el pes. Estem més en la idea d'inclusió, de cohesió, i volem abordar el tema de la interculturalitat i de la diversitat amb totes les implicacions. Ens basem en la idea d'una societat dinàmica, oberta, dialogant..., evidentment dins de la nostra perspectiva però amb capacitat d'interacció i que, per tant, pugui ajudar a pensar i repensar tot el tema dels processos identitaris.

I per sobre de les diversitats, que s'han d'entendre, valorar i respectar, hi ha una qüestió més de fons que és la de les igualtats i les desigualtats. Hem de lluitar per la igualtat, perquè tothom tingui els mateixos drets, els mateixos deures, totes les atencions que necessiti i totes les oportunitats possibles. Això és fonamental.

Del que dius es desprèn que hi haurà canvis en el desplegament del Pla d'Atenció d'Alumnat de Nacionalitat Estrangera (PAANE) i, en conseqüència, en els Tallers d'Adaptació Escolar (TAE), en els tallers lingüístics del SEDEC i en el programa de compensatòria, que es convertiria en un Servei.

El Pla d'Atenció d'Alumnat de Nacionalitat Estrangera és un pla que es va engegar el curs passat; calia fer-ne un, però entenem que no es va fer com s'havia de fer. No es va encertar amb el to ni es va aconseguir la participació de la gent; s'havia de fer un pla, però no d'aquesta manera. El nostre repte és repensar-lo a partir de fer una cosa que em sembla importantíssima i que és retornar la dignitat professional a molta gent que estava fent una bona feina que

no es va considerar ni valorar prou; gairebé tot es va reduir a fer classes de llengua, i la llengua és molt important però no ho és pas tot. La llengua és un tret identitari bàsic i ha de ser un element de cohesió dins l'escola, però hi ha molts altres aspectes. L'alumnat nouvingut té necessitats emocionals, sentiment de dol, de manca... se sent desorientat... i tot això vol una atenció tutoritzada, una acollida, una acció coordinada entre companys; a més a més, necessiten, en molts

Es crearà una subdirecció general que compregui tres àmbits: la llengua, la interculturalitat i la cohesió social

casos, una adaptació curricular, que vol dir interpretar el currículum amb una mentalitat més oberta, més, com dèiem abans, intercultural en el sentit de modelar una societat molt més oberta i dinàmica, que plantegi elements de crítica i d'autocrítica. I, per acabar-ho d'adobar, sempre hi ha al darrere unes necessitats econòmiques i socials claríssimes i duríssimes. Per tant, tota aquesta problemàtica tan complexa no es pot reduir a classes especials de llengua per a immigrants.

Per tal de tirar endavant el que plantejes, ho deies tu mateix, cal retornar la dignitat professional, la il·lusió a la gent, i la implicació majoritària dels claudres és bàsica; però ara mateix hi ha com un sentiment d'impotència i de frustració en el tema lingüístic, ja que ni s'ha valorat la tasca feta ni s'hi han destinat els recursos imprescindibles.

El primer que hem de fer, de moment, és tornar a engrescar la gent, tornar a considerar-la, tornar a conèixer i reconèixer tot el que s'està fent, que és molt i molt interessant. I la segona part és intentar de crear una organització on hi hagi sinergia, on hi hagi molta coordinació i cadascú faci la feina que sap fer. Què vol dir això? doncs que hem d'aconseguir un equip d'assessors per potenciar l'ús social de la llengua en els centres i especialment en els de secundària, buscant elements motivadors en aquest sentit però que, alhora, sàpiga orientar i promoure valors i estratègies d'obertura mental i de convivència. En definitiva educació intercultural, cohesió social i promoció de la llengua. A més, tot plegat ha de ser un treball molt lligat des dels centres. El primer que hem de fer és donar als centres un missatge clar: aquest alumnat és l'alumnat del país, aquests són els nous catalans i catalanes, els altres catalans del segle XXI, com ho van ser els dels anys seixanta i setanta. Per tant, aquesta és una tasca molt important i que tots hem d'assumir com un repte.

Ara, això no ho pot fer només l'escola sola. Hem d'ajudar-la. Com? doncs, amb formació, amb assessorament; però, assessorament no vol dir fer discursos, vol dir que jo vinc aquí, m'arromango i m'hi poso, després ho fem tots dos, després reflexionem sobre l'acció realitzada i així, de mica en mica anem aprenent, i jo em vaig retirant i tu vas agafant el relleu amb confiança i seguretat.

A cada centre ha d'haver-hi algú amb entitat i estabilitat que es responsabilitzi d'aquests temes. No pot ser que sigui l'últim que arribi qui faci aquesta feina, ha de ser un professional amb prestigi en el centre que propiciï un cert canvi cultural i organitzatiu, que aquella cultura que es va aprenent quedi com un pòsit capaç d'anar-se escampant com a cultura del centre. Però, a més a més, no n'hi ha prou amb assessoraments, també hi hem de posar recursos i hem de posar-los quan ja hi hagi una mínima estructura, o quan el centre ja estigui en situació de moure's, a partir d'aquí és quan podem donar-hi una empenta que serveixi per mobilitzar. Per exemple, muntar unes aules d'acollida amb professorat del centre amb formació i suport. I les aules d'acollida han d'anar substituïnt els TAE, perquè els TAE és un plantejament que d'entrada no està pas malament, de fet en alguns llocs ha funcionat prou bé, però no és una solució sostenible, no podem estar desplaçant un alumnat que ja ho té tot prou difícil d'una manera permanent. Hem d'anar creant les condicions per poder atendre adequadament des del mateix centre tot l'alumnat.

Comentaves la importància, que compartim, de fomentar l'ús social de la llengua, però en definitiva, si la situació d'ús formal de la llengua a les aules és en aquests moments precària pel que fa a l'alumnat autòcton, la situació d'integració de l'alumnat nouvingut el que fa és evidenciar una situació lingüística molt preocupant. Com creus que es pot capgirar aquesta situació? S'hauria d'incentivar d'alguna manera?

Segur que ho hem de poder fer d'una manera o altra. Però tots hem de posar-hi el coll. Nosaltres sols no podem pas. De fet, entre bona part del professorat hi ha un greu problema de desmotivació i d'una certa manca d'autoestima i l'hem de recuperar. Fins ara s'ha anat fent una mena de discurs oficial dient que les coses anaven bé i la realitat no era pas aquesta, les coses anaven malament, però oficialment no es volia veure i ningú no ho deia. Això ha generat moltes contradiccions que en alguns casos i en alguns centres, amb la incorporació de l'alumnat nouvingut, s'ha posat en evidència; al TAE les classes s'estan fent en català i a l'aula ordinària en castellà, i ens trobem dient que a l'aula es faci en català perquè l'alumnat del TAE ho pugui seguir. Això és una ensarronada. En definitiva, sembla que estiguem carregant els problemes lingüístics del país a un alumnat que ja en té prou amb els seus. Per tant, el primer que hem d'assumir és que aquest és un problema nostre i pensar que és el que

volem fer nosaltres amb el nostre país i amb la nostra llengua, i aquesta és una pregunta o un plantejament que ens l'hem de fer tots plegats. Tots sabem que de potencial n'hi ha molt als claustres i entre tots estic segur que trobarem la sortida, però hem de ser capaços de generar aquesta convicció que és un tema de tots, que no és un tema de l'Administració i nosaltres, sinó

Cal retornar la dignitat professional a molta gent que estava fent una bona feina i no es va valorar prou

de nosaltres i l'Administració. En tot cas, aquí ens la juguem tots i cal fer mans i mànigues per dir: a veure! ¿Oi que en una època complicada per al país com van ser els anys setanta i vuitanta, tots vam fer el que vam poder i una mica més perquè ens ho vam creure i a la gent que estava en moltes barriades, que acabava d'ar-

ribar d'altres llocs d'Espanya, els vam explicar que tenien una opció, que hi havia la immersió?...Doncs ara hem de fer una segona operació. Si en aquells moments vam tenir força i capacitat, ara l'hem de tornar a tenir. Hem de tornar a tenir un discurs per anar creant aquesta sinergia, aquest efecte de bola de neu que ens vagi engrescant a tots plegats. I hem de tenir clar que qualsevol projecte on hi hagi participació sempre serà molt millor que un gran projecte que sigui com de despotisme il·lustrat, fet per una sèrie de gent brillant de l'Administració, de la Universitat o d'on sigui, que pensi un projecte i digui: aquí el teniu. No!, en tot cas és entre tots que hem d'anar teixint aquesta idea i aquesta complicitat. I hem de tenir clar que no és fàcil i que hem d'anar aprenent dels errors i de l'experiència.

L'escola no és una illa i quan parlem de complicitats ens hem de plantejar quin és l'estat de la llengua al carrer, als barris, a les nostres ciutats...

Sí, aquí hem de ser capaços d'eixamplar horitzons i crear lligams per sumar i multiplicar. L'escola crec que té capacitat per liderar, per fer de motor; en alguns moments ja ho ha fet i pot tornar-ho a fer; per tant, que des de l'escola es creïn projectes d'entorn comunitari,

comunitats d'aprenentatge, que es creïn projectes de treball en xarxa és fonamental. En alguns casos caldrà posar més èmfasi en la llengua perquè hi haurà poca immigració de gent novvinguda els darrers anys, però hi haurà el greu problema de la immersió que es va començar a fer i que no s'ha acabat, i caldrà continuar-la treballant amb la idea dels plans intensius, etc. En altres llocs caldrà posar més l'accent en la interculturalitat perquè hi haurà més immigració i n'hi haurà d'altres on caldrà posar l'accent en la cohesió social perquè seran barris molt marginals, etc. I en d'altres, caldrà lligar-ho tot perquè estarà tot barrejat, però en tot cas són tres problemes diferents, perquè durant aquest temps, què ha passat?, doncs que la gent del SEDEC de secundària estava gestionant els TAE i semblava que tot l'esforç a secundària era gestionar els TAE i que no hi havia res més a fer. En canvi teníem un greu problema d'ús social de la llengua i d'incentivar, crear situacions comunicatives, fer un bon tractament de llengües...

En general la gent dels instituts tenim una certa al·lèrgia al que és paperassa oficial, a tot el que ens sona a normatiu, perquè el professorat està acostumat a convèncer, a donar raons, a donar explicacions, i el discurs que s'ha fet fins ara ha estat "això és així perquè ho diu la normativa i prou", però sense explicar que això és una estratègia fonamentada en una decisió del Parlament que es concreta en la Llei de política lingüís-

**Hem de fer un discurs nou.
Hauríem de ser capaços
d'engrescar la gent i assimi-
lar el català a la interculturalitat**

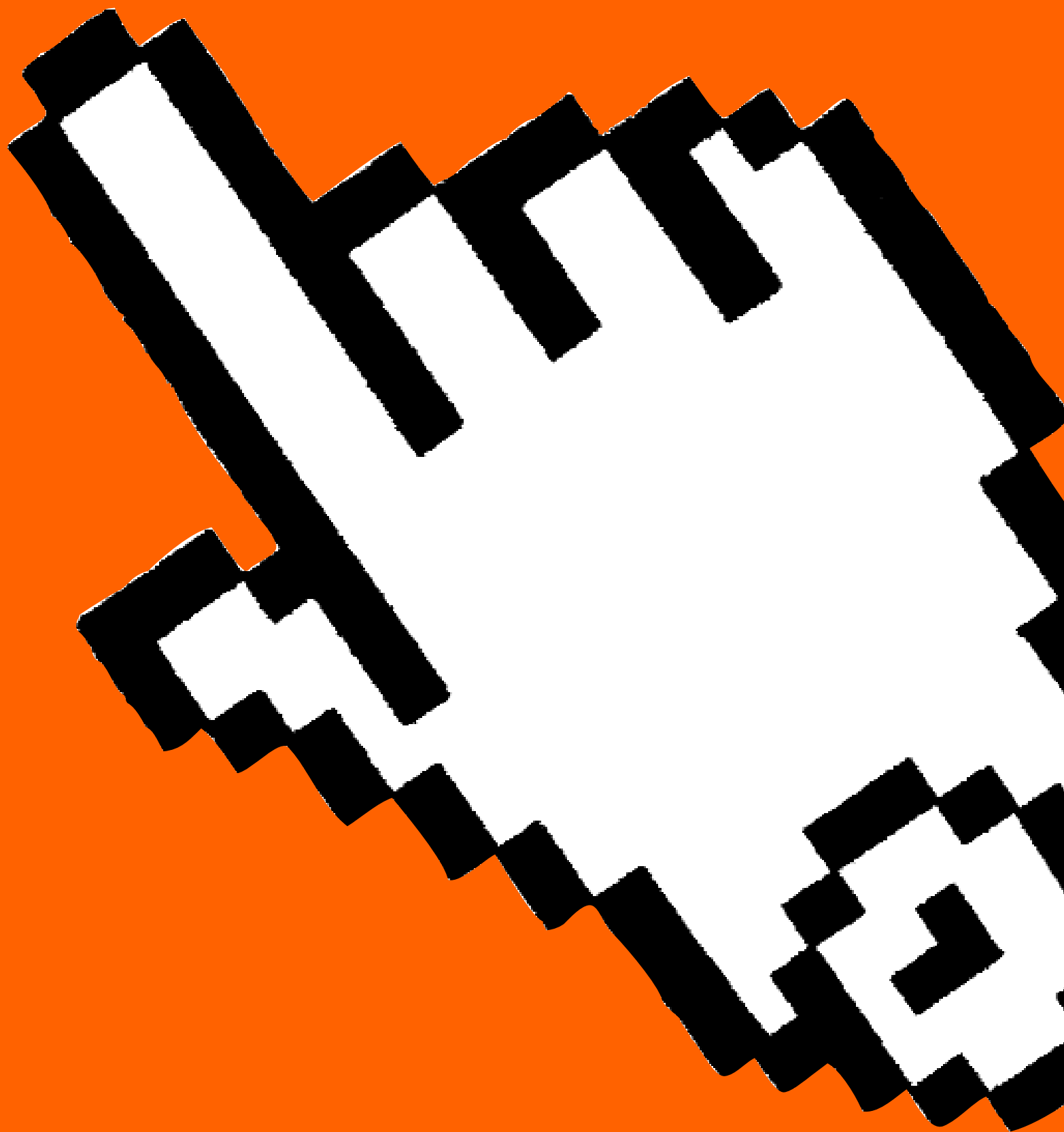
tica i que el que estem fent des de l'escola és perquè tothom acabi l'ensenyament bàsic dominant les dues llengües i, per tant, aconseguir un bilingüisme real en aquest país, que no sigui només el bilingüisme d'uns, que som els únics que som bilingües, i la resta són monolingües. I si nosaltres expliquem bé aquestes raons i a més les ampliem i les reforcem amb una perspectiva de multilingüisme d'obertura cap a Europa i el món, la majoria de gent tornarà a recuperar la perspectiva... Doncs això no es pot fer de cap altra manera que parlant la llengua en tota mena de situacions comunicatives, formals i informals, més enllà dels plantejaments estrictament acadèmics; perquè, si no, estem fent llatí, estem entrant en el procés de llatinització, que il·lustra tan bé la cèlebre frase "*hem guanyat l'aula i hem perdut el pati*". I després perdrem l'aula perquè això és un procés d'esllavissada, si no anem endavant anem endarreire; és com una bicicleta, si deixes de pedalar caus.

I un altre aspecte, les facultats -en general- no expliquen prou tot el procés dels programes d'immersió, també es dona per fet que ja som un país normal i que és normal que cadascú s'expressi com vulgui i que ho hem de fer fàcil per a l'alumnat i si aquest parla castellà... I segurament es fa amb bona fe, però penso que si fem un gran procés de pedagogia i ho tornem a explicar, si tornem a desplegar l'argumentació, la seducció, tornem a explicar que no és una llengua burocràtica, oficial, sinó que és una llengua viva i que, a més a més, és una llengua que se n'ha sortit de molts trasbalsos, de moltes situacions força complicades i que quan ho expliques a fora pregunten com és que ens en sortim en aquestes circumstàncies tan complicades; doncs bé, aquest és el nostre tresor. Per tant, l'estratègia que hem de seguir és fer-ne de la necessitat una virtut i de la fragilitat treure'n força. O som capaços d'engrescar una altra vegada la gent i d'explicar-ho o serà molt difícil, perquè si volem fer entrar el clau per la cabota a base només de pura i dura normativa generarem molts anticossos i prendrem mal. Hem de fer un discurs nou, hem de ser capaços de trobar raons adaptades a les nostres circumstàncies actuals. En el seu moment la sociolingüística va fer militants, potser ara hem de fer un discurs amb implicacions més emocionals, més creatives, més amables ...

Estaríem davant, doncs, d'una nova manera d'enfocar el procés de normalització. Has apuntat un seguit de consideracions que podríem qualificar com un canvi estratègic important.

Sí, fa vint anys catalanitat era sinònim de qualitat, d'uropeisme, d'obertura, de democràcia. Hi havia una sèrie d'equacions d'aquest tipus que funcionaven en l'implícit de la gent i això s'ha anat desinflant. Ara hem de trobar -entre tots- un nou discurs que engresqui la gent. Hem de lligar el català a la interculturalitat, al multilingüisme, a la riquesa de la diversitat, a la valoració d'allò que tenim i que compartim amb una mirada oberta cap al món. El professorat, en general, i el de català també, hem de tornar a repensar la forma de fer les classes. Hem de donar respostes i recursos a les necessitats actuals de l'alumnat. Ens trobem amb alumnes que han fet l'ESO i el batxillerat sense haver fet ni una sola intervenció oral, que és una cosa increïble en segons quins entorns. I, és clar, no només passa a la classe de català, sinó que a les altres classes i amb les altres llengües, també. Això vol dir que qualsevol proposta sensata i eficaç ha de partir d'un projecte assumit pel claustre. Un projecte pensat, decidit i assumit per tota la comunitat educativa en el sentit més ampli perquè hem de tenir clar que l'escola és molt important, però l'escola, si no té el suport explícit de tot l'entorn social i cultural, malament rai. L'educació és un repte que implica tothom.

www.sindicat.net

El català al País Valencià

Ara que tinc vint anys. Ara que encara tinc força?

Julià-Vicent Rey Nicolás. Coordinador de Política Lingüística de l'STEPV-Iv

Totes les llengües tenen la seua història i aquesta sempre va lligada a etapes d'esplendor i decadència. El valencià no ha estat aliè a aquesta evolució, no cal més que fer una passejada per la nostra història lingüística recent per assabentar-nos-en, i per veure que, malauradament, els seus millors moments ens són molt llunyans o, encara, ens és difícil retrobar-los.

Després d'un llarg període de decadència pel que fa a l'ús social del valencià, l'any 1983 es va publicar la Llei d'Ús i Ensenyament del Valencià (LUEV), que va fer possible un nou marc de convivència entre els valencians i la seua llengua i va crear grans expectatives al si del País Valencià: per fi el valencià estaria present en l'escola, en l'administració pública i en els mitjans de comunicació.

El poble valencià, mitjançant els seus organismes institucionals, havia declarat el valencià llengua oficial del

seu territori, i en aquell precís moment, adquiria un compromís per a convertir el valencià en una llengua d'ús normal, en una llengua útil i necessària per a tot, imprescindible per a estudiar a l'escola, per a accedir a la major part dels mitjans de comunicació de masses, per a relacionar-se amb l'administració, per a comunicar-se amb els individus de la seua comunitat cultural. Era el moment en què la societat valenciana es comprometia a no deixar que mai ningú poguera conculcar els seus drets lingüístics.

La Llei, al seu articulat, deia referint-se a l'ensenyament "(...) *Al final dels cicles educatius, i qualsevol que haja sigut la llengua habitual en iniciar els estudis, els alumnes han d'estar capacitats per a utilitzar, oralment i per escrit, el valencià en igualtat amb el castellà*" (art. 19.2).

Per acomplir això, l'Administració valenciana va optar per la combinació de dos models: *el d'incorpora-*

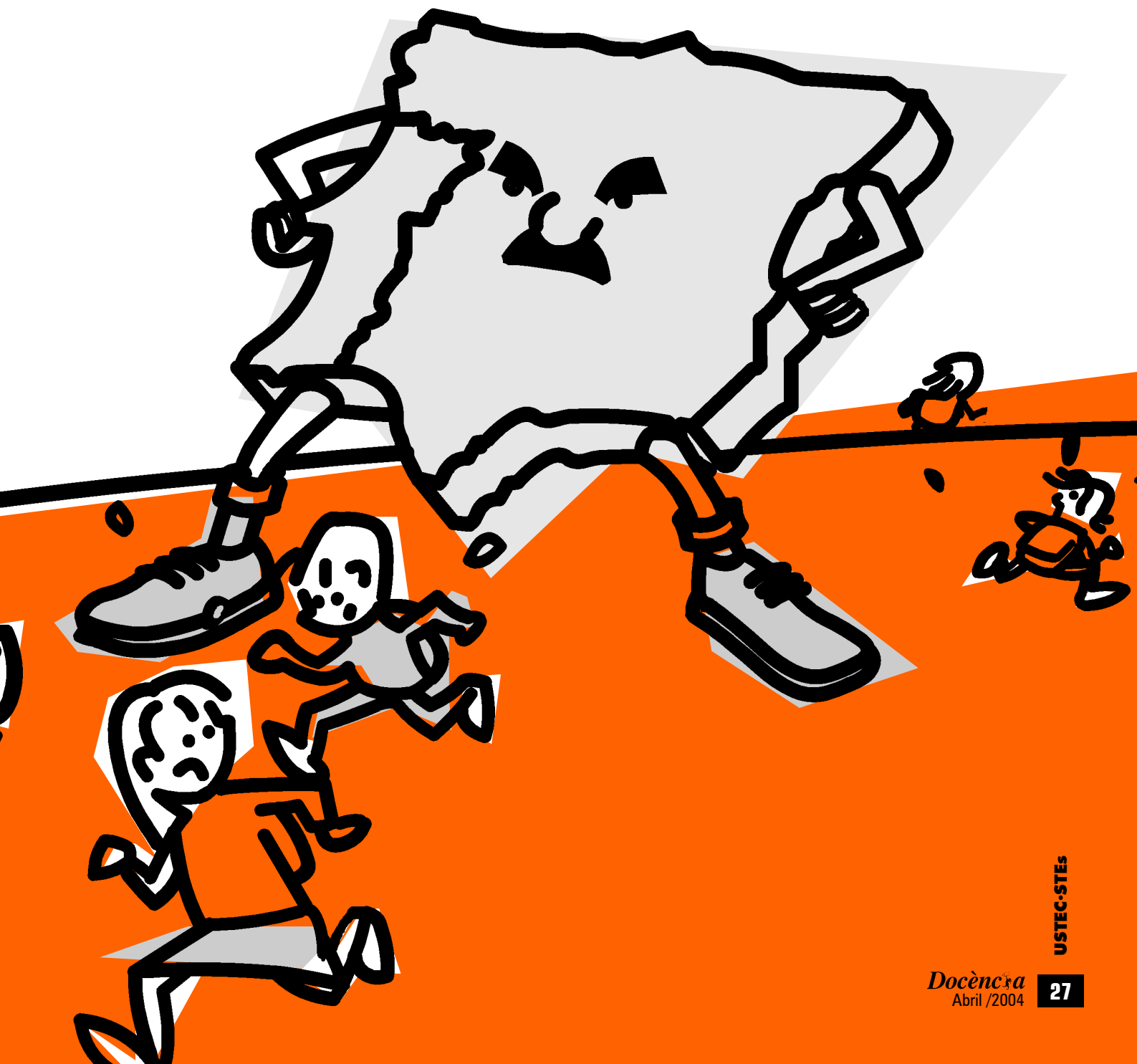

ció progressiva (el castellà i el valencià són estudiats i utilitzats com a llengua vehicular en l'ensenyament) i *el d'ensenyament en valencià* (les dues llengües són matèria d'estudi i el valencià és la llengua vehicular de l'ensenyament).

La coexistència de tots dos models en el sistema educatiu valencià ha estat, i és, alta en tot el territori de predomini lingüístic valencià. No hi cap la possibilitat, des del punt de vista legal i normatiu, d'un ensenyament monolingüe. Els centres educatius i l'alumnat que hi assisteix han d'utilitzar el valencià com a llengua vehicular en un mínim de dues àrees no lingüístiques. Així i tot, després de vint anys de LUEV, *només dos alumnes de cada deu estudien en valencià*,

segons destaca l'informe de l'any 2003 sobre l'ensenyament en valencià realitzat per l'STEPV-IV.

La perspectiva no és tan satisfactòria pel que fa als centres ubicats en poblacions de predomini lingüístic castellà, els quals havien d'elaborar un programa per tal d'establir les condicions mínimes de sensibilització en el centre i en l'entorn sociocultural per poder fer efectiu el manament de l'article 19.2 esmentat. Aquesta mesura, aleshores raonable i perfectament comprensible, de sensibilització lingüística per a assegurar la integració col·lectiva dels valencians, és la mateixa que ara, vint anys després de l'aprovació de la LUEV, continua proposant l'Administració, la qual cosa demostra la seua ineficàcia o, probablement, les

seues veritables intencions: *la desvertebració enfront de la integració col·lectiva*.

Pel que fa als mitjans de comunicació de masses la Llei diu que les institucions valencianes tenen l'obligació d'assegurar i potenciar l'ús normal del valencià en tots els mitjans de comunicació públics. Açò s'ha fet de manera feble i, pitjor encara, amb reculades; n'hi ha prou amb donar una ullada a l'actual programació i a la llengua que empra Canal 9-RTVV per a comprovar-ho.

Tanmateix, la LUEV, en el seu article 7è, indica que "*El valencià, com a llengua pròpia de la Comunitat Valenciana, ho és també de la Generalitat i de la seua Administració pública, de l'Administració local i de les altres corporacions i institucions públiques dependents d'aquelles.*" Ara bé, "*només l'1% dels llocs de treball de l'Administració autonòmica tenen com a requisit el coneixement del valencià*", segons conclou l'estudi realitzat per l'STAPV-IV, l'octubre del 2000, sobre la catalogació dels 16.500 llocs de treball de l'Administració del Consell de la Generalitat Valenciana.

S'ha optat per la combinació de dos models: la incorporació progressiva i l'ensenyament en valencià

Pel desembre de 1992, es publicava la penúltima enquesta rigorosa sobre el valencià (SIES), a càrrec del prestigiós sociòleg Rafael L. Ninyoles, i els seus resultats no eren gens afalagadors per a les polítiques oficials de normalització: la presència del valencià en l'escola, en els mitjans de comunicació i en l'Administració era major que mai, però els indicadors de fixació d'ús social eren clarament recessius, i molt pessimistes pel que feia als segments d'edat més jove. Aquesta mateixa enquesta, l'any 1995, consolidava les dades pel que fa al coneixement del valencià, però també els indicadors de retracció de l'ús que es detectaven el 1992. Mai no hi havia hagut un major nivell de coneixement del valencià, era cert, però tampoc mai no havia estat tan gran la deserció lingüística. D'aleshores ençà, ja no hem pogut saber com han evolucionat aquests indicadors, amb l'arribada del PP a l'Administració valenciana les enquestes SIES triennals han estat suprimides d'un colp en sec, *i de sobte se n'ha anat la llum*.

L'anàlisi dels resultats provisionals del cens de 2001 també confirma aquesta tendència. Per una banda, augmenta la competència lectora i escriptora dels valencians, però minva la competència oral i, fins i tot, si

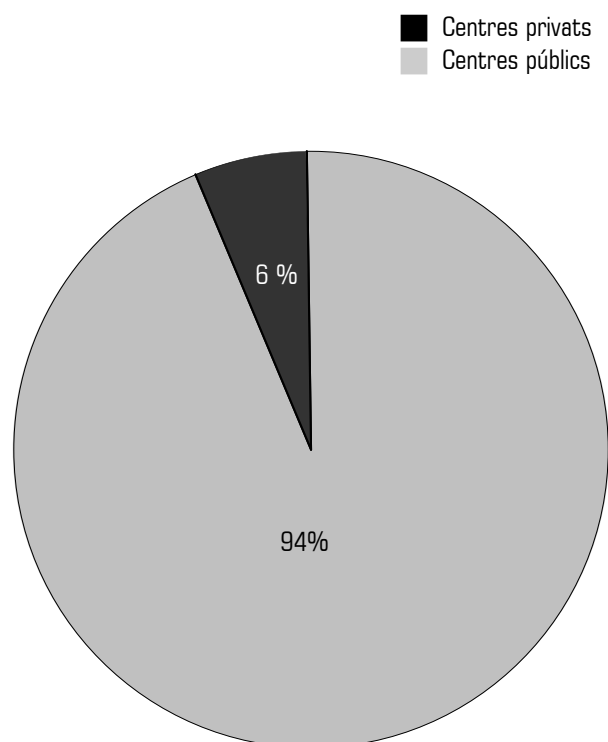
comparem aquestes dades amb les del cens de 1991, hi ha un descens del 3,6% quant a la població que sap parlar valencià. Aquests resultats provisionals només aporten una dada esperançadora: els xiquets i els adolescents són el grup de població amb un major percentatge de valencianoparlants.

Mentrestant, la societat valenciana ha assistit amb resignació i amb un cert conformisme a un procés de bilingüisme social substitutori i assimilacionista sense indicis de redreçament. La diglòssia creix, continuem sense resoldre el conflicte lingüístic, el valencià resisteix per sobreviure i recula inexorablement mentre que la llengua de l'Estat es configura com una llengua expansiva que li usurpa tots els àmbits d'ús. El valencià continua sent, després de vint anys de la Llei, la llengua minoritzada al País Valencià.

I ara què? Què és allò que ens cal fer? Com sempre, seguir lluitant per la normalització del valencià en tots els àmbits d'ús, *perquè nosaltres encara que no tenim vint anys, sí que tenim forces* i potser ara encara n'hem de tenir més que mai perquè el futur ens planteja nous reptes.

Les primeries del segle XXI ens ofereixen dos fenòmens cabdals on incidir per tal de capgirar la recessió en l'ús del valencià: la immigració i Internet. Hem de guanyar nous parlants per a la nostra llengua i hem de procurar que aquesta tinga una presència d'avantguarda en el terreny de les noves tecnologies de la informació, tant pel que fa a l'ús com pel que fa a la creació de programari.

Centres amb programes de valencià

Informe sobre l'ensenyament en valencià 2003

Vicent Esteve, mestre de primària

En 20 anys, la Llei d'Ús i Ensenyament en Valencià (LUEV) encara no ha complert amb els seus objectius: només dos de cada deu alumnes estudien en valencià.

La valoració de l'abast dels programes d'ensenyament en valencià en el moment actual s'ha de contemplar dins l'evolució, en els últims anys, de l'increment de centres amb un Programa d'Ensenyament en Valencià (PEV) o d'Immersió Lingüística (PIL) i, sobretot, de l'alumnat que rep aquesta modalitat d'ensenyament.

Cal advertir d'avançat que, tot i ser significatiu el nombre de centres que imparteixen aquests programes, la diversitat de situacions que permeten incloure'ls en la relació oficial que publica l'Administració suposa que aquesta dada no explicita amb precisió l'extensió de l'ensenyament en valencià en el sistema educatiu i, fins i tot, arribe a ser motiu de confusió. Un centre s'inclou en aquesta modalitat educativa tant si només té afectat un sol grup d'alumnes (per exemple, el grup de tres anys en un centre d'una sola línia que acaba de començar el programa), diversos grups, una línia sencera o la totalitat del centre. És a dir, cadascun dels centres comptabilitzats en aquest treball pot escolaritzar en valencià una desena o centenars d'alumnes, mentre n'escolaritza simultàniament en castellà aproximadament els mateixos, més o menys. En definitiva, és el nombre d'alumnes que cursen els seus

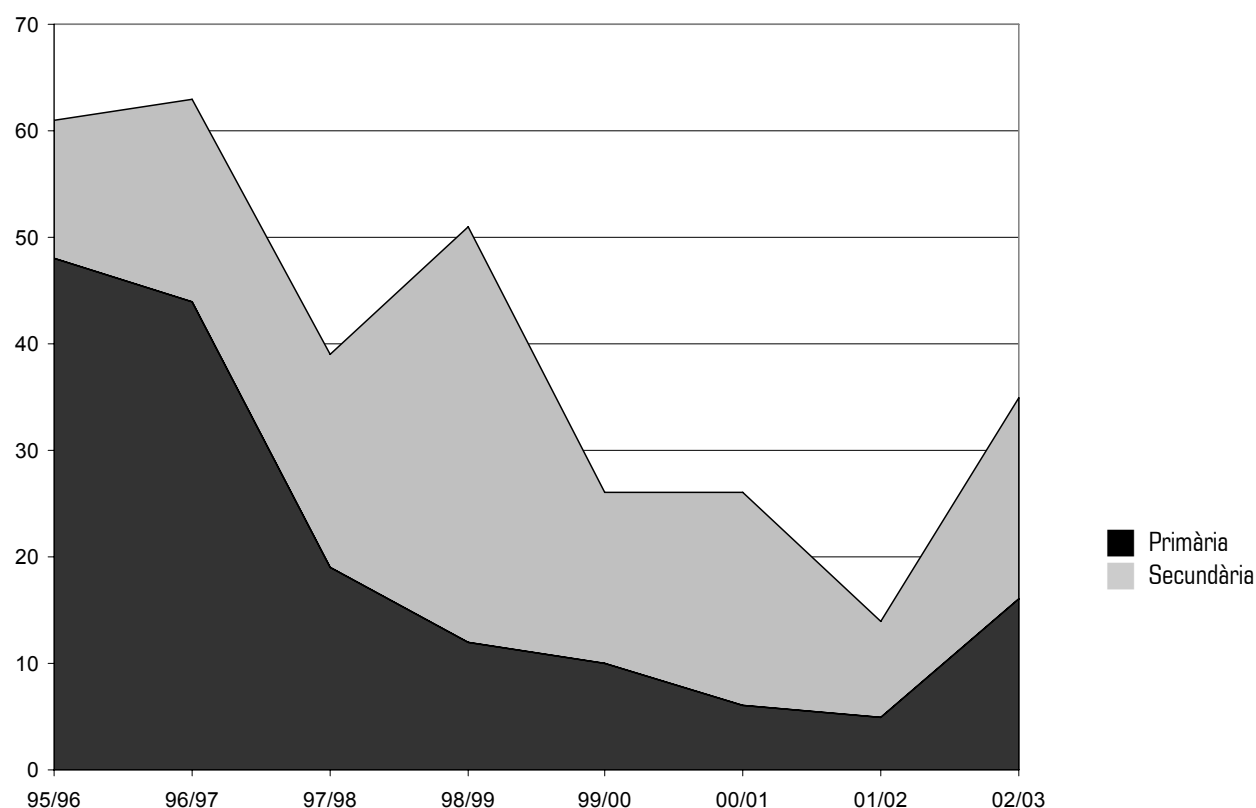
estudis en valencià la dada més il·lustrativa per saber fins on s'ha arribat 20 anys després de l'aprovació de la LUEV.

És cert que l'ensenyament en valencià continua augmentant, però amb una desacceleració que dura ja molt de temps i amb desequilibris notables, el principal dels quals és que dels 912 centres que imparteixen ensenyament en valencià només el 6,25% són centres privats-concertats. La conseqüència és que s'està creant la tendència a configurar una mena de doble xarxa educativa, ensenyament públic en valencià i concertat privat

Curs	C. públics i concertats		Alumnat	
	Primària	Secundària	Primària	Secundària
94/95	511	86	55.981	8.546
95/96	559	99	63.790	10.487
96/97	603	118	72.400	14.013
97/98	622	138	80.615	17.113
98/99	634	177	88.151	21.747
99/00	644	193	96.171	25.247
00/01	650	213	102.250	30.320
01/02	655	222	106.528	30.891
02/03	671	241	112.164	35.133

Font: Conselleria de Cultura i Educació, Generalitat Valenciana.
 Total general alumnat: 671.294. Total infantil i primària: 371.274. Total secundària: 300.020. Total general centres: 1.882. Total públics: 1.475. Total privats concertats: 407

Evolució d'increments centres amb programes en valencià

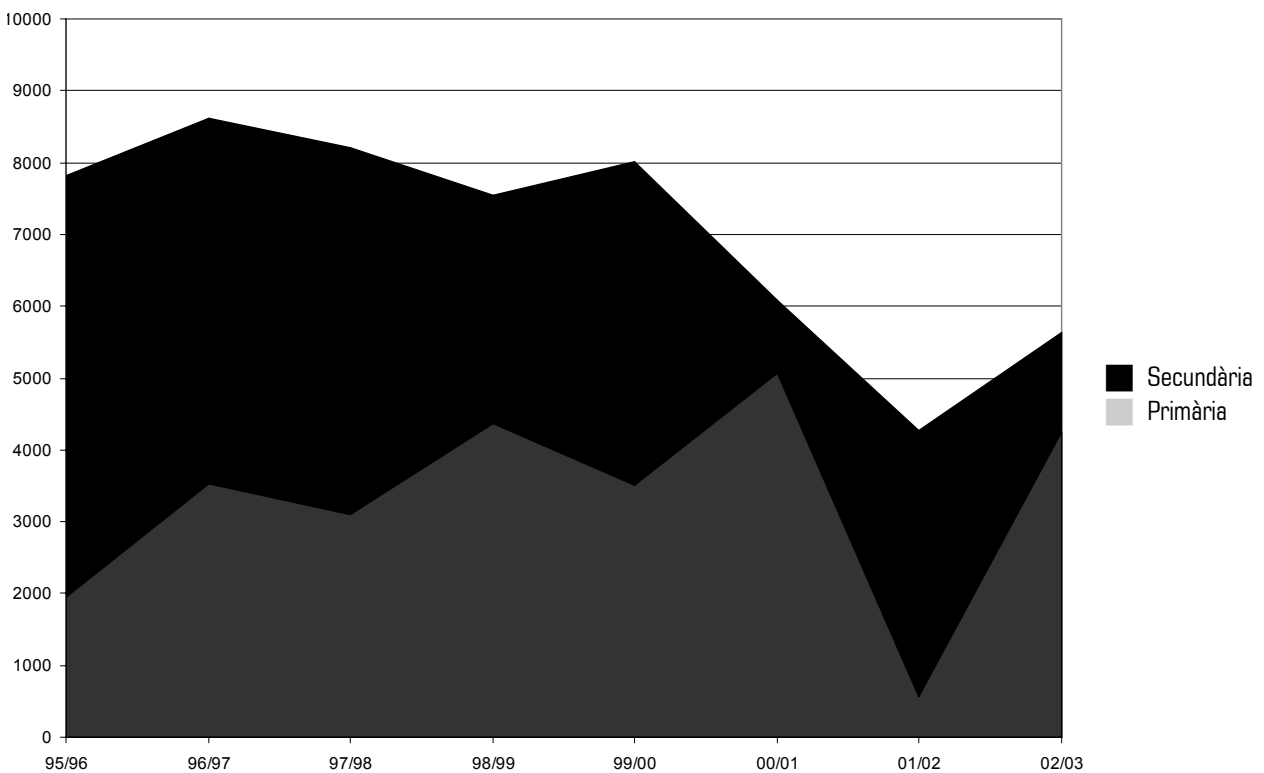

en castellà. Per entendre la importància de la dada només cal recordar que al voltant del 32% de l'alumnat valencià s'escolaritza en centres privats i que aquest percentatge és superior, fins i tot majoritari, en algunes de les ciutats més importants del país. Tot plegat dona com a resultat que, després de 20 anys de vigència de la LUEV, només estudien en valencià poc més de dos alumnes de cada deu.

No està gens justificada la valoració triomfalista de la política lingüística realitzada fins ara pel Govern valencià. Ans al contrari, la perpètua problematització pública de l'ensenyament en valencià -censura del lèxic, dels materials

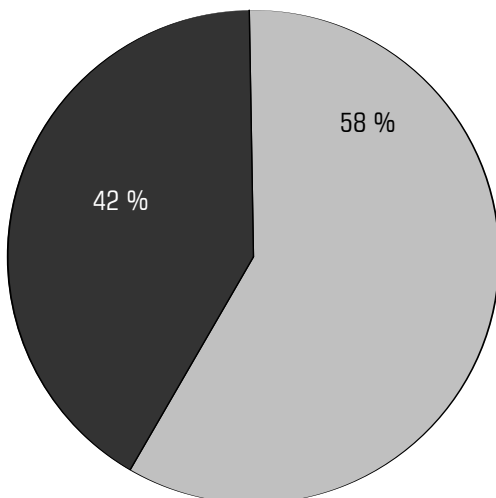
curriculars i d'autors, proscripció de la titulació superior de les universitats valencianes, l'entrebanc a l'extensió dels programes en valencià a poblacions com ara Gandia, o darrerament els projectes per desplegar la LOCE-, la castellanització, acompanyada de la banalització més barroera, dels mitjans de comunicació públics i el bandejament del valencià pel mateix Govern en les seues intervencions públiques i administratives, no poden més que desincentivar i jugar a la contra de la promoció que fan els moviments cívics. No són eixes, precisament, les millors maneres d'atorgar l'especial respecte i protecció que l'Estatut d'Autonomia ordena per a la llengua pròpia dels valencians.

Evolució d'incrementos d'alumnat amb programes en valencià

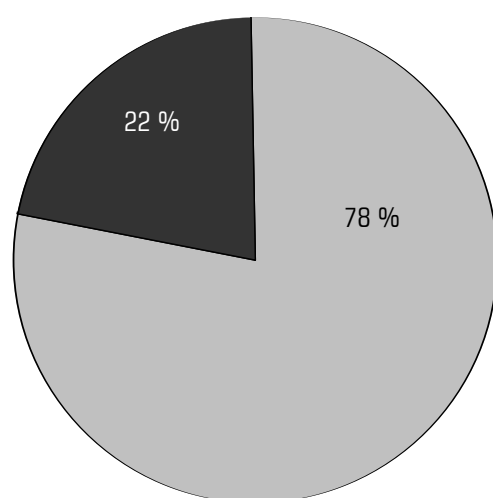
Centres públics amb programes en valencià

Centres amb progr. valencià Resta de centres

Alumnat amb i sense programes en valencià

Programes en valencià Resta d'alumnat

Les Illes: la llengua com a arma de confrontació

Neus Santaner Pons Secretària General de l'STEI-i

El Govern Matas anuncia mesures en contra de l'ensenyament en català, utilitzant la demagògia i el populisme en busca del conflicte social.

Des de la presa de possessió del Govern Matas després de les eleccions del 25 de maig passat, el Partit Popular ha tengut una fixació malaltissa per posar pals a les rodes del ja per si lent carro de la normalització lingüística i la valoració i ús social del català.

En plena campanya electoral, el candidat a president i exministre de Medi Ambient escrivia a un diari una carta* incendiària contra el professorat de les Illes Balears, en la qual el desqualificava, tant en l'àmbit professional com en l'àmbit personal, dient coses tan greus com "*que manipulen la història, que transmeten odi, que alimenten comportaments incívics...*"; aquestes acusacions, tan serioses i doloroses per a totes aquelles persones que treballen en el món de l'educació i dediquen diàriament el seu temps i els seus esforços a educar el seu alumnat, causaren un profund malestar. En aquesta mateixa carta deia textualment "*que no els agradava que els pares no poguessin escollir la llengua vehicular de l'ensenyament*", i aquesta idea, que en aquell moment passà desapercibuda entre tanta calúmnia i demagògia, s'ha convertit ara en un pilar del discurs del conseller d'Educació Francesc Fiol i de tot el Govern.

La política del PP està encaminada a traslladar el model País Valencià a les Illes

L'estratègia de fer demagògia sobre la llengua catalana, especialment a l'àmbit de l'ensenyament, s'ha emmarcat en un seguit d'actuacions planificades i clarament electoralistes, que consisteixen a convertir la llengua pròpia de les Illes Balears en un element de confrontació social en nom d'una llibertat que l'única cosa que pretén és dificultar el coneixement del català a tota la població. Els termes bilingüisme i llibertat mesclats amb populisme i amb el suport d'alguns mitjans de comunicació, han demostrat al PP que aquesta és la seva millor arma electoral i no dubta a usar-la en cada vigília de comicis.

Una vegada exposats aquests precedents, des de l'STEI-i i des d'una gran majoria del professorat estàvem a l'aguait sobre quin seria el caire que agafaria el Govern Matas en matèria educativa i lingüística.

Vet aquí que les primeres declaracions i accions institucionals no ens sorprengueren. El conseller Fiol començà dient que l'alumnat que acabava ESO no sabia el castellà, una afirmació completament falsa amb l'única intenció d'introduir a la societat i a l'escola una polèmica completament fictícia. Seguidament s'anuncià la intenció de concertar el batxillerat (l'etapa de 3-6 anys ja gaudeix del concert des de l'any 1998). Aquestes notícies de desprestigi vers l'escola pública i, paral·lela-

ment, vers la llengua han estat un degoteig constant durant el present curs, i han continuat amb el tancament de Somràdio, l'única emissora que emetia per a totes les Illes Balears en llengua catalana, al·legant unes qüestions peregrines i molt poc consistents.

Com a complement, la nova llei de suposada qualitat avança a grans passes i sabem que el Govern de les Illes, perquè així ho ha afirmat, l'aplicarà tal com s'ha estipulat des del MECD amb la pròpia llei i amb els corresponents decrets que l'han desenvolupada.

L'estratègia macarthista d'utilitzar el concepte llibertat d'una manera perversa cerca l'enfrontament de les famílies amb el professorat, el qual és acusat de ser un instigador i manipulador. És una actitud completament irresponsable que va adreçada a introduir la llavor d'un conflicte que afectaria directament els elements bàsics que ha defensat i promulgat l'escola pública de les Illes Balears, com són la convivència i el respecte.

Durant els darrers vint-i-cinc anys tota la comunitat educativa ha fet un esforç enorme per fomentar un sistema educatiu assenyat i coherent en el qual la llengua catalana, pròpia de les Illes Balears, s'ha anat consolidant com la llengua vehicular de l'ensenyament, sense que això significués cap perjudici per a la llengua castellana i el seu ensenyament. Les actituds d'altres governs, incloent-hi els del seu mateix partit, permeten desenvolupar una normativa que donava a la llengua catalana un tractament de prioritat pel fet d'estar situada en inferioritat vers la llengua castellana. Una normativa que encara ara no s'havia desenvolupat completament i que, per tant, ens permetia un marge d'actuació perquè l'escola fos l'element clau per fer conèixer a l'alumnat nouvingut la nostra llengua, i que aquesta fos el nexa d'unió de totes les persones que viuen al nostre país.

Però lluny d'aquest plantejament, la política lingüística del PP està encaminada a traslladar el model que aplica el PP al País Valencià a les nostres Illes. Primer atacant la unitat de la llengua. Després creant la secció filològica de l'Institut d'Estudis Baleàrics amb l'objectiu de manipular-la segons els seus interessos, i substituir el treball de reglamentació científica, marcat a l'Estatut d'Autonomia, que fa la Universitat de les Illes Balears des del Departament de Filologia Catalana.

Són uns moments difícils per al català i el seu ensenyament a les Illes Balears, que requereixen la participació activa de totes i tots els qui defensam el nostre país per fer front a les mesures depredadores de confrontació que es pretenen aplicar. És per això que hem d'exigir al Govern de les Illes Balears que abandoni les mesures anunciades, i les que ja ha aplicat, en contra de la llengua catalana, alhora que li exigim l'aplicació de les mesures alternatives que facin possible la supervivència de la llengua pròpia de les Illes Balears.

*"Educación: ¿qué valores se transmiten?", publicada a *El Mundo-El Día de Baleares* el 29/04/03.

Catalunya Nord

M. Dolors Sola Oms, Albert Chiscano, Maria Àngels Badia

L'ensenyament del català a l'escola va començar amb timidesa amb la Llei Deixonne a nivell de batxillerat (1951) i va concernir les escoles primàries des del any 1975. Avui dia, un mestre pot engegar l'aprenentatge del català als infants de 2 anys a l'escola maternal.

Al primari és assegurat, sigui com a llengua regional, sigui com a ensenyament obligatori d'una llengua estrangera o regional al cicle 3, a partir de nou anys.

Al secundari és assegurat, sigui com a llengua regional facultativa a nivell de col·legi, sigui com a segona o tercera llengua al col·legi i al liceu.

Paral·lelament existeixen fileres bilingües des de l'escola maternal fins al batxillerat dins del marc del servei públic de l'Educació Nacional Francesa.

Efectius a la reentrada 2003

El català com a opció o llengua facultativa.

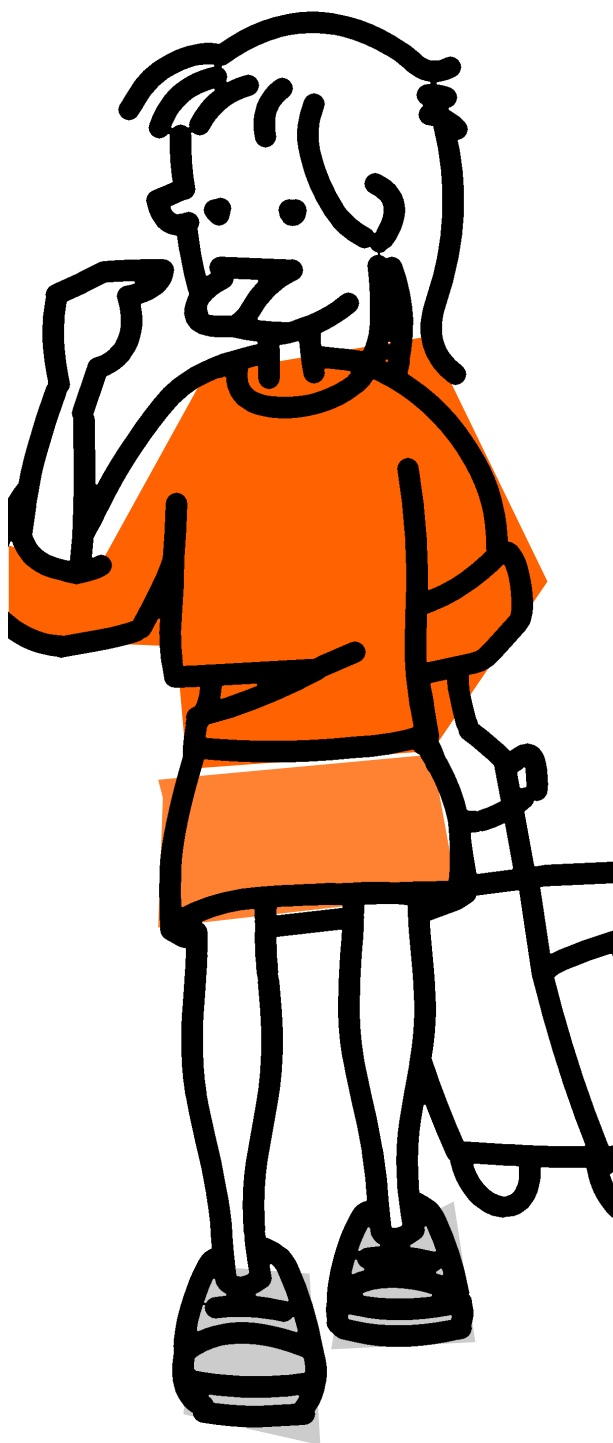
A primari (maternal i elemental), el balanç de l'any escolar 2003/2004 mostra l'estabilitat dels efectius: 7528 alumnes, o sigui un quart de l'efectiu global del sector públic de Catalunya Nord que rep un ensenyament de tres quarts d'hora durant la setmana escolar! Sols tenen una idea del que és la llengua i la cultura catalana. El desenvolupament al cicle 3 del català com a llengua viva obligatòria, ja que en aquest nivell 856 infants de 8 a 11 anys aprenen la llengua regional, pot permetre més tard aconseguir alumnes locutors. Cal també saber que la majoria dels col·legis públics asseguren l'ensenyament de la llengua catalana des de la classe de sisena. Així doncs, no hi ha cap problema pel seguit de l'aprenentatge, des d'un punt de vista teòric, dins els establiments públics. Cal afegir que dins les escoles privades, principalment catòliques, la presència de la llengua catalana és molt més escassa: sols 180 alumnes són concernits!

A secundari també hi ha estabilitat dels efectius: 1826 alumnes prenen el català com a llengua d'estudi a més de l'anglès, l'alemany o el castellà.

Les fileres bilingües.

El servei públic, avui dia, impulsa una política de desenvolupament de l'oferta. Un programa de consolidació i de creixement de les fileres bilingües ha estat iniciat. En una línia bilingüe de les escoles concernides, els alumnes estudien, a partir de l'edat de 4 anys, matemàtiques, ciències, medi ambient... 12 hores en francès, 12 hores en català, repartides dins la setmana escolar, malgrat les recents interpretacions restrictives del Consell d'Estat francès a la demanda de les principals organitzacions sindicals o associatives de mestres i de pares i mares. Però l'escola Arrels, que es va integrar

Malgrat les mancances, més de 12.000 alumnes estudien la llengua catalana

a la xarxa pública, guarda la seva especificitat pedagògica, la de la immersió precoç fins que els nens tinguin 8 anys.

A primari, prop de 1000 alumnes, o sigui 41 classes, són escolaritzats. Representen un 2,70 % de l'efectiu global del departament. Cada any, llocs de treball específics són creats pel seguit de les fileres bilingües. Al setembre de 2003, tres establiments han obert classes bilingües: Illa de Tet, Elna, i Perpinyà Lamartine, tal com es pot veure a la taula d'aquesta pàgina.

Hem d'afegir que la primera classe bilingüe pública va obrir al barri prop de l'estació de Perpinyà, Sant Assisclé. Malgrat que l'inici fou difícil, avui dia el seu desenvolupament va continuant. El sector associatiu de les escoles La Bressola, que va ser creat l'any 1976, practica la immersió total amb els seus 430 alumnes.

Cal esmentar que totes aquestes classes específiques dins l'Estat francès permeten no solament l'aprenentatge de la llengua catalana sinó també el seu ús, ja que acullen infants de qualsevol origen i de classes socials diferents.

A secundari bilingüe, els alumnes de les fileres bilingües no han arribat tots al col·legi ja que fa poc que les fileres són iniciades. Al setembre de 2003, 143 alumnes, o sigui 11 classes, i 83 alumnes al liceu, o sigui 6 classes, segueixen un ensenyament bilingüe. D'aquí endavant, els col·legis es preparen a acollir aquests nous alumnes, estructurant els seus equips pedagògics. Es pot dir que tres col·legis secundaris públics -Maillol a Perpinyà, els liceus de Ceret i de Prada- tenen branques per escolaritzar parcialment els joves, ja que els horaris no respecten pas la paritat i que les assignatures ensenyades en català es redueixen molt sovint a l'ensenyament d'història i geografia.

El personal de català

A primari l'ensenyament és assegurat per mestres catalanoparlants, cada cop menys en menys nombrosos ja que es jubilen a poc a poc; mestres diplomats de la Universitat o validats per estatges intensius de llengua catalana a l'Institut Universitari de Formació de Mestres (IUFM) de Perpinyà; i intervinents proposats per l'Associació APLEC, que generalment són estudiants del Departament de Català de la Universitat de Perpinyà.

Fins ara, els mestres bilingües dels establiments públics eren voluntaris, llicenciats de català o reconeguts al nivell de llurs competències lingüístiques per una comissió oficial. Des de la reentrada 2003, 9 professors d'escola han passat el concurs especial "Llengües Regionals", institucionalitzat pel Ministeri Lang.

A secundari l'ensenyament és assegurat pels professors llicenciats de català. 29 professors actuen en els establiments públics. A més, 7 llicenciats d'altres assignatures -matemàtiques, història, geografia, tecnologia, i educació física- participen voluntàriament a la línia bilingüe.

Els socis

L'ensenyament del català es beneficia de l'ajuda i del l'esforç de moltes col·lectivitats. La vila de Perpinyà i 30 municipis més han decidit, amb el sosteniment de la Generalitat de Catalunya (Projectes Albera i 2000 hores), una política més àmplia de cara a l'ensenyament, tot aportant finances a la xarxa d'intervinents gestionats per l'Associació APLEC. També el Consell Regional Llenguadoc-Rosselló i el Consell General de Catalunya Nord ajuden el centre de recursos (CDDP) que pot editar llibres escolars i tota mena de documents que ajuden el mestre de català.

Hem d'afegir que el Rectorat de Montpeller i la Inspecció d'Acadèmia de Perpinyà segueixen llur pla de desenvolupament amb el Departament d'Ensenyament de la Generalitat. S'estan elaborant alguns projectes: projectes educatius transfronterers, estatges dins les escoles de la Generalitat per als estudiants de l'IUFM de Perpinyà, intercanvis per a l'ensenyament professional, formació contínua en el marc de l'Escola d'Estiu, trobades transfrontereres per als professors d'història i geografia...

També l'Associació APLEC, associació per a l'ensenyament del català dins les escoles, a més de promoure i de defensar la llengua catalana, permet la gestió dels intervinents i l'ajuda de tots els intercanvis amb qualsevol país de parla catalana.

L'enfortiment de l'ensenyament del / en català

La continuació del pla de desenvolupament engegat per l'Administració francesa necessita mitjans suplementaris, ja que no hi ha prou mestres per respondre a la demanda. A nivell de parvulari i de primari de les escoles públiques, sols 8 llocs són oberts cada any, quan una enquesta realitzada durant l'any escolar 2002/2003 deixa aparèixer que un 46,4% de pares és disposat a favor d'un ensenyament bilingüe. De la mateixa manera, es demana la reconeixença per l'IUFM d'alguns mestres formadors per a la formació dels professors d'escola bilingües. Igualment s'han d'obrir noves classes bilingües, particularment per a nens de 2 a 4 anys.

També s'ha d'ampliar el concurs secundari a les llicenciatures en català i matemàtiques, tecnologia, ciències i educació física de manera que hi hagi paritat horària en els col·legis i liceus.

I, sobretot, hem de continuar mobilitzant-nos per tal d'aconseguir la modificació de la Constitució francesa, que diu que només el francès és la llengua de la República, ja que perjudica molt la pedagogia immersiva de les classes bilingües.

Per acabar, hem de dir que, malgrat aquestes mancances, més de 12000 alumnes de l'ensenyament públic i privat estudien la llengua catalana sota forma d'una sensibilització o sota forma d'un aprenentatge de / en català. I la presa de consciència d'alguns polítics ajudarà les escoles a respondre a la forta demanda.

El català a la Franja

Judit Mulet Vendrell. Professora de llengua catalana a l'IES Baix Cinca (Fraga)

1. El territori i els parlants: marc legal

La Franja de Ponent o la Franja Oriental d'Aragó, tot depèn des d'on ens hi referim, s'estén de nord a sud des dels Pirineus als Ports de Morella al llarg del territori fronterer entre Catalunya i Aragó. Amb uns 225 quilòmetres de recorregut i 5.000 km² de superfície, comprèn les comarques tradicionals de la Ribagorça, la Llitera, el Baix Cinca i el Matarranya. La població aproximada és d'uns 50.000 habitants distribuïts en més de 30 poblacions, entre les quals destaca Fraga amb uns 12.000 habitants.

Des del punt de vista lingüístic, el català és la llengua majoritària de la població de la Franja. Segons el cens de població d'Aragó, el 1981 hi havia en aquestes comarques uns 48.000 catalanoparlants, dels quals 10.000 tenien competència passiva.

Ara bé, que el català sigui la llengua d'un 95% de la població no significa que la llengua catalana gaudeixi en aquest territori d'una situació sociolingüística adequada: el català és la llengua dominant en les comunicacions orals i informals, és la llengua quotidiana de les relacions humanes, però està totalment bandejada dels àmbits formals i de prestigi, espai que ocupa la llengua castellana. Aquesta situació diglòssica, que està fent perillar la transmissió intergeneracional del català, està generada i atida alhora per dos factors bàsics.

En primer lloc, per la manca de consciència lingüística dels parlants, que acaben anomenant la seua llengua amb els apel·latius de "xapurreat" -entès com a parla híbrida- o amb les denominacions localistes de "fragatí", "lliterà", "tamarità", etc. Aquesta escassa consciència lingüística és aprofitada al seu torn per tots aquells grups secessionistes que pretenen negar la catalanitat de la llengua de la Franja i que, recolzant-se en les diferències dialectals que aquesta presenta, s'oposen a l'ortografia del català estàndard i opten per una ortografia arbitrària farcida de castellanismes i que rebutja tot allò que l'apropi al català.

En segon lloc, el buit legal existent respecte al reconeixement oficial del català. En l'Estatut d'Autonomia d'Aragó de 1982 no s'esmenta en cap moment el català ni l'aragonès com a llengües pròpies i, per tant, no se'ls reconeix cap tipus d'oficialitat. Només es fa referència a unes *modalidades lingüísticas* que s'han de protegir en la mesura que formen part del patrimoni cultural i històric. Aquesta manca de reconeixement de l'oficialitat ha estat entesa com una contradicció de l'article 3.2 de la Constitució Espanyola, on s'explicita que, junt amb el castellà, la resta de llengües seran també oficials en els seus respectius territoris. És per això que l'any 1990 l'Associació Cultural del Matarranya, l'Institut d'Estudis del Baix Cinca-IEA i l'Associació de Consells Locals de

la Franja presenten al Justícia d'Aragó, Sr. Emilio Gastón, un Memorial de Greuges on demanen la reforma de l'Estatut per tal que el català i l'aragonès siguin reconeguts i declarats oficials en les respectives zones d'ús. En aquest sentit, el 1993, el Sr. Gastón fa pública una resolució a les Corts aragoneses on denuncia la situació precària de les llengües minoritàries a l'Aragó i recomana l'elaboració de lleis que garanteixin el seu reconeixement oficial.

Tot i que el català és la llengua del 95% de la població, no gaudeix d'una situació sociolingüística adequada

No obstant això, en la reforma de l'Estatut de 1996 aquestes llengües continuen sense cap reconeixement oficial. En el nou text, però, ja no es parla només de *modalitats lingüístiques* sinó de les *llengües pròpies d'Aragó*, sense anomenar-les en cap moment.

El 1996, el ple de les Corts d'Aragó acordà la constitució d'una comissió especial sobre política lingüística, que presentà un dictamen en el qual es demanava una llei de normalització lingüística. El dictamen s'aprova l'any 1997, però el projecte de llei no ha estat mai presentat ni per l'anterior equip de govern del Partit Popular ni per l'actual govern socialista. Cal esmentar, però, que l'actual cap de govern aragonès, el Sr. Marcelino Iglesias, ha declarat recentment que la llei de llengües es farà efectiva en l'actual legislatura.

2. Situació sociolingüística: àmbits d'ús

Una situació de diglòssia -com la que s'ha descrit anteriorment- aboca a un procés de substitució lingüística de la llengua minoritzada per part de la llengua dominant.

A l'Aragó de parla catalana, on s'observa una diglòssia gairebé total -la majoria de la població accepta el castellà com a llengua de prestigi i percep la pròpia llengua com a instrument de comunicació local i familiar- s'estan duent a terme una sèrie d'iniciatives per tal de canviar aquesta situació i aconseguir la dignificació i la potenciació de la llengua pròpia. En aquest sentit, és significatiu que en els darrers anys, i malgrat les dificultats evidents, la producció literària i cultural de la Franja sigui més abundant en català que no pas en castellà. Aquest bri d'optimisme no pot amagar, però, un fet essencial: l'absència o l'escassa presència del català en la majoria de sectors de la societat. Vegem-ho en alguns d'aquests àmbits d'ús.

2.1. Ensenyament

Tot i que el Govern d'Aragó va assumir les competències educatives al gener de 1999, la situació del català en aquest àmbit no ha millorat gaire. Així, mentre que el castellà continua sent la llengua vehicular de l'ensenyament, el català és present a l'aula com una assignatura més, a la qual es matriculen els alumnes de manera voluntària, i que encara no forma part del currículum aragonès.

Els inicis de l'ensenyament del català es remunten a l'any 1984 quan el conseller de Cultura de la DGA, José R. Bada, juntament amb els alcaldes i regidors d'una vintena de municipis de la Franja, signen l'anomenada

Declaració de Mequinensa on, entre altres reivindicacions, es demana l'ensenyament del català. Gràcies a aquest document i a un conveni entre la Conselleria d'Educació de la DGA i el MEC, el curs 84-85 s'inicien les classes de català a 12 centres.

Des de l'any 1985 ençà, el percentatge d'alumnes matriculats a català, com també el nombre de professors que imparteixen l'assignatura i el de centres que l'oferten, ha augmentat considerablement. Dels 791 alumnes s'ha passat als 3600 actuals. En alguns centres de primària la cursen el 100% de l'alumnat, mentre que a secundària el percentatge oscil·la entre el 70 i el 80 %. Aquest curs hi ha 36 professors impartint l'assignatura, que s'oferta en 24 centres.

Malgrat aquestes dades optimistes, l'ensenyament del català continua ple d'irregularitats. Per una banda, el nombre d'hores lectives varia d'uns centres a altres en funció de la disponibilitat horària, les necessitats de professorat no són mai cobertes al 100% i, com que és una matèria voluntària, els qui opten per estudiar català fan més hores de classe que els seus companys i companyes. Per altra banda, la situació de l'assignatura és desigual al llarg de tot el territori catalanoparlant; així, mentre que al Baix Cinca i a la Llitera l'evolució ha estat més favorable -cosa que s'explica en bona part per la relació comercial i cultural d'aquestes zones amb Lleida- a la zona del Matarranya, l'estudi del català és encara força minoritari; en aquest cas els problemes de comunicació i el desenvolupament econòmic negatiu d'algunes zones s'apunten com a possibles causes. En tots dos casos, però, no podem obviar els factors de tipus sociolingüístic, la infravaloració de la llengua per part dels seus parlants i els prejudicis al voltant seu.

Com a aspectes positius en l'àmbit de l'ensenyament, cal destacar les iniciatives que duu a terme la Coordinadora d'Associacions de Mares i Pares d'alumnes de la Franja per tal de dignificar i millorar l'ensenyament del català. Entre aquestes iniciatives, cal esmentar el projecte d'ensenyament bilingüe que s'inicià el curs 2002-2003 a l'IES La Llitera de Tamarit -on s'imparteixen en català les matèries de plàstica i tecnologia a 1r i 2n d'ESO- i el que aquest curs s'està duent a terme al CEIP Miguel Servet de Fraga.

Des de fa uns anys, l'Institut d'Estudis del Baix Cinca-IEA i l'Associació Cultural del Matarranya organitzen cursos de català per a adults; enguany n'hi ha a Fraga, Mequinensa, Mont-roig, Arenys de Lledó, Pena-roja, Beseit, Calaceit i Vall-de-roures.

2.2 Mitjans de comunicació

El Govern aragonès va crear el 1987 la Corporació Aragonesa de Ràdio i Televisió amb un reglament que preveu el respecte al pluralisme lingüístic i cultural d'Aragó. Ara bé, els mitjans de comunicació que depenen del govern autonòmic no fan servir mai el català. Els habitants de la Franja que volen mitjans audiovisuals en català s'han de conformar amb els que arriben de Catalunya i del País Valencià. Una excepció són les

emissores municipals; Ràdio Fraga, per exemple, ha optat per un 50%, encara que a la pràctica deixa que cada locutor triï la llengua en què se sent més còmode; i la televisió local de Nonasp, que des de fa deu anys emet en català.

Pel que fa a la premsa escrita, hem de distingir-ne dos grups: la premsa diària, totalment en castellà, i les publicacions periòdiques, redactades majoritàriament en català.

Aquestes publicacions periòdiques són editades per associacions culturals locals compromeses en la defensa i la dignificació de la llengua catalana. La primera d'aquestes publicacions fou *Desperta Ferro!*, de l'Associació de Consells Locals de la Franja i que s'edità a Tamarit del 1986 al 1991; la segona, *Sorolla't*, apareix el mateix any a Calaceit i la publicà fins al 2000 l'Associació Cultural del Matarranya; i la tercera, *Batecs*, de l'Institut d'Estudis del Baix Cinca-IEA, es publicà a Fraga del 1988 al 1997.

Des del novembre de l'any 2000 totes tres associacions publiquen conjuntament *Temps de Franja*, una revista d'informació general referida especialment a la Franja i escrita íntegrament en català, de la qual s'editen mensualment 1.000 exemplars.

2.3. L'Administració

La presència del català en les administracions públiques és més aviat minsa i es limita, en molts casos, a determinades actuacions de defensa de la llengua catalana promogudes des de l'àmbit municipal. Els ajuntaments de Fraga i Mequinensa, per exemple, van retolar parcialment les vies públiques en català i castellà; a Pena-roja i Calaceit alguns carrers tornen a tenir els seus noms populars en català.

En relació a aquestes actuacions, convé assenyalar que l'any 1996 la Mancomunitat de Municipis de la Llitera va declarar la cooficialitat del català al si d'aquest organisme, el 1997 l'Ajuntament de Mequinensa també va acordar la cooficialitat del català, i al Matarranya, on podem trobar alguns carrers retolats en bilingüe, els plens de la comarca es fan des dels inicis tant en català com en castellà.

Exceptuant aquestes iniciatives, les relacions entre l'administració central i els ciutadans no es fan mai en català, encara que sigui possible adreçar-se oralment en català als funcionaris de l'administració autonòmica i local.

En el cas de l'administració de Justícia, l'ús del català és totalment inexistent. No obstant, el dret civil aragonès permet la introducció d'una clàusula on s'explicita la llengua de comunicació quan es tracta de relacions jurídiques entre particulars.

2.4. Producció cultural

En els darrers anys la producció literària i cultural en català està vivint un redreçament significatiu a la Franja.

Per una banda, constatem l'existència d'una nòmina d'escriptors rellevants que situen les seues obres en

aquest territori i que lingüísticament hi inclouen -en major o menor intensitat- les peculiaritats lèxiques del català que s'hi parla. És el cas de narradors com Jesús Moncada, Francesc Serés, Mercè Ibarz, Josep A. Chauvell, Lluís Rajadell, i de poetes com Desideri Lombarte, Hèctor Moret, Marià López Lacasa o Juli Micolau.

Per altra banda, és fonamental destacar el paper de les associacions culturals d'àmbit local que lluiten pel reconeixement i la consolidació de la llengua catalana: l'Institut d'Estudis del Baix Cinca-IEA, amb seu a Fraga; l'Associació dels Consells Locals de la Franja, amb seu a Tamarit; l'Associació Cultural del Matarranya, a Calaceit; i el Centre d'Estudis Ribagorçans, a través d'iniciatives com l'edició de col·leccions de llibres (de creació literària, d'investigació, d'assaig, d'història,...), la publicació conjunta de la revista *Temps de Franja* i la programació d'activitats de dinamització cultural com conferències, cursos, premis literaris escolars i campanyes de sensibilització.

El passat mes de desembre totes quatre associacions van crear la Institució Cultural de la Franja per tal de coordinar la seva tasca i esdevenir el referent cultural d'Aragó en tots els territoris de parla catalana.

En definitiva, per tal que aquests intents de capgirar la tendència diglòssica de la Franja siguin efectius, cal la cooficialitat del català i el reconeixement de la realitat lingüística d'Aragó; només així es pot garantir la pervivència de la llengua.

Bibliografia

MORET, Hèctor (1998): *Indagacions sobre llengua i literatura catalanes a l'Aragó*, Associació Cultural del Matarranya- Institut d'Estudis del Baix Cinca.

ESPLUGA, Josep L. i CAPDEVILA, Arantxa (1995): *Franja, frontera i llengua*, Pagès editors.

"Gent, Terra, Paraules. Literatura de la Franja". URC, Revista literària, núm. 16 (2001), Pagès editors- Ajuntament de Lleida.

La Constitució Europea no ens tracta com a ciutadans de ple dret

Europeus de segona

Al juliol de 2003, en un manifest, un grup d'intel·lectuals catalans es declarava en contra del projecte de Constitució Europea, a desgrat de la vocació europeista que sempre ha tingut Catalunya. També al setembre de 2003, el Col·legi d'Advocats de Catalunya i el de les Illes Balears denunciaven l'Estat espanyol davant el Consell d'Europa per l'incompliment de la Carta Europea de les Llengües Regionals i Minoritàries. I és que el català no té qui el defensi, Espanya i França no la consideren llengua pròpia i no han fet res perquè s'inclogui en un marc d'oficialitat que afavoreixi el reconeixement europeu d'una identitat de comunitat de parla i, per tant, de drets.

Més de 50 milions de persones, 7 milions en l'espai dels Països Catalans, no són tractats per la Constitució Europea com a ciutadans de ple dret per la manca de reconeixement de les llengües no estatals, encara que tinguin, com en el nostre cas, bastants més parlants que algunes llengües estatals. En aquest sentit no es poden posar en el mateix sac el concepte relatiu de llengües minoritàries i el de llengües minoritzades per polítiques agressives i de substitució en el propi territori.

La Constitució Europea ignora la realitat continental de mosaic de pobles i cultures i la redueix a un mapa polític que vol fer immòbil, quan la història i els mapes comparats d'aquests darrers segles ens fan veure tot el contrari. La nostra generació ha vist com el mapa polític europeu es transformava rotundament (unificació alemanya, desaparició de la URSS i estatalització de les seves nacions, el cas dels Balcans, la separació de Txèquia i Eslovàquia, etc.) i apareixien noves realitats nacionals avui plenament reconegudes. Els estats occidentals, preventivament, volen blindar-se i a la nova Constitució Europea ignoren els drets dels pobles i l'existència en el seu si de nacions sense estat. Quan al projecte de redacció es parla de respecte a la diversitat es parla només de la diversitat representada pels mateixos estats actuals i si proclama el principi de subsidiarietat aquest s'acaba en els estats. Es manté el Comitè de les Regions com un organisme merament consultiu que tracta de manera igualitària realitats subestats molt diferents, i no permet que les "regions" puguin adreçar-se, per exemple, al Tribunal de Justícia Europea. La regressió en relació amb el Pacte Internacional de Drets Civils i Polítics

de 1966, que reconeixia el dret a l'autodeterminació de tots els pobles, és doncs evident.

Aquest mes de febrer de 2004, diverses entitats com la Plataforma per la Llengua, el CIEMEN, Acció Cultural del País Valencià, el Centre UNESCO de Catalunya i Òmnium Cultural han adreçat a l'ONU un informe sobre la situació de la llengua catalana a l'Estat espanyol, com un annex als informes periòdics presentats per Espanya davant el CERD i que només tracten el tema lingüístic en el cas de l'ètnia gitana i de la immigració estrangera. L'informe explica com l'Estat espanyol actua, tant en el terreny legislatiu com en la pràctica política, com si tots els seus ciutadans tinguessin el castellà com a llengua pròpia, provocant la discriminació i la indefensió dels no castellanoparlants catalans, bascos i gallecs. La negació a la pluralitat lingüística, que va acompanyada pel foment d'actuacions que cerquen l'enfrontament entre les comunitats i la divisió del català en les seves variants, persegueix l'afebliment i el descrèdit de la llengua catalana, la incomprensió i el recel en altres territoris lingüístics i, fins i tot, la percepció d'una indefinida perillositat.

Alguns milers de catalans s'han adreçat a la presidenta de la república d'Irlanda, Mary McAleese, que ostenta la presidència del Consell de Ministres de la Unió Europea en aquest primer semestre de 2004, en un Nou Missatge als Irlandesos, a semblança del *Missatge als Irlandesos* de 1886 promogut per Narcís Roca i Farreras, demanant-li que vetlli pels drets dels pobles, i que acaba dient: "estem segurs que vós, com a presidenta d'Irlanda, i el vostre primer ministre, com a president del Consell Europeu, sabreu entendre en tot el seu dramatisme el que significa per als catalans que el projecte de Constitució i la configuració de l'Europa actuals no garanteixin en absolut els nostres drets com a poble i ni tan sols atorguin una oficialitat a la nostra llengua, el català, parlat per gairebé onze milions de persones. Amb l'evocació de la simpatia que les nostres nacions s'han expressat històricament, voldríem que vós, com a presidenta d'Irlanda, i el vostre primer ministre, com a president del Consell Europeu, vetlleu avui pels nostres drets nacionals com a catalans, tal com nosaltres, fa cent-divuit anys, vam fer vots per a l'assoliment dels drets nacionals del poble d'Irlanda".

Josep Mª Cervelló

Manifest en defensa de la unitat de la llengua catalana

Les organitzacions sindicals STEI-i, USTEC-STEs i STEPV-IV, sindicats majoritaris a l'ensenyament públic de les Illes Balears, Catalunya i País Valencià respectivament, conseqüents amb la responsabilitat atorgada per la majoria del professorat, fan una crida a la resta d'organitzacions sindicals, al professorat, a les famílies, als centres educatius, consells escolars, administracions locals, parlaments i governs autonòmics, partits polítics i a la societat en general, per a rebutjar fermament les polítiques que practica el PP des del poder envers la llengua catalana.

En els territoris on el Partit Popular (PP) té la majoria absoluta, -Estat espanyol, País Valencià i Illes Balears- les polítiques lingüístiques desenvolupades pels respectius governs tenen com a denominador comú l'atac constant a la llengua catalana i a la seva unitat

Les accions són contundents. Primer el Govern espanyol treu una llei orgànica (LOCE) d'aplicació a totes les comunitats autònomes que confirma la visió centralista, i no fa cap referència al respecte per l'Estat plurinacional, ni a la protecció de la seva diversitat lingüística i cultural. Tot seguit, mitjançant els reials decrets que la desenvolupen, el Govern espanyol augmenta a quatre hores setmanals l'ensenyament del castellà i fa perillar els sistemes educatius de tots tres territoris de parla catalana, ja que no s'hi podran seguir aplicant els programes d'immersió lingüística. Després, amb el suport de la Generalitat valenciana, el MECD pren la decisió de diferenciar els títols de català i valencià aprofitant la nova ordenació dels ensenyaments d'idiomes a les escoles oficials d'idiomes. La ministra d'Administracions Públiques, anunciava que les pàgines web del ministeri tindrien versions en català, euskara, valencià i gallec.

Mentrestant, al País Valencià se succeeixen les accions secessionistes, es prohibeix a Gandia que totes les escoles facin ensenyament en valencià, malgrat que la comunitat educativa així ho demana. No paren els atacs a les seus de diferents associacions culturals, casals Jaume I i a la llibreria de la Universitat de València. També les actituds personals envers l'ús de la llengua es radicalitzen: un regidor de Xàbia es nega a contestar una pregunta feta en valencià, el president de les Corts valencianes es nega a enunciar en valencià la tradicional fórmula de promesa de càrrec, una tècnica de la Conselleria d'Agricultura respon en anglès a una pregunta en valencià feta per un directiu d'una cooperativa agrària. Per tant, el conflicte lingüístic és una altra vegada al carrer davant d'unes eleccions.

Així mateix, a les Illes Balears, el nou govern del PP anuncia un canvi d'orientació en la política lingüística que concreta amb actuacions que van des de la creació d'una TV autonòmica bilingüe i la retallada considerable del pressupost destinat a la direcció general de Política Lingüística, fins al tancament de Som Ràdio, l'única emissora que emet en català les 24 hores del dia. Alhora, el conseller d'Educació anuncia unes mesures lingüístiques, com la creació de la secció filològica dins l'Institut d'Estudis Balearics per donar suport al govern en qüestions científiques que afecten la llengua catalana, o l'impuls de les modalitats del català de les Illes Balears, etc. Tot plegat per crear una confrontació social amb la voluntat de treure'n un profit electoral per al seu partit, el PP.

Davant d'aquesta campanya institucional, les organitzacions sotasignades fan públiques les consideracions següents:

- Que, per coherència amb els criteris històrics i filològics de la comunitat científica i, sobretot, per complir el manament constitucional i estatutari de promoció de les llengües de l'Estat, l'Estat espanyol, la Generalitat valenciana i el Govern balear assumeixin com un fet normal i propi la unitat de la llengua catalana.
- Que, en comptes d'atiar periòdicament el debat lingüístic només pel cantó de la divisió i del nom, es dediquin tots els esforços a aconseguir el ple ús de la llengua, començant pels àmbits on, tant l'Estat com els respectius governs autonòmics, tenen plena responsabilitat.
- Que, per coherència i respecte, es corregeixi l'aberració científica que suposaria el despropòsit de tractar el valencià com una llengua diferent del català a les escoles oficials d'idiomes.
- Que en conseqüència, volem fer palesa a l'opinió pública la nostra més enèrgica protesta davant d'aquesta campanya d'atacs envers la llengua catalana, ja que només persegueix un profit electoral evident.
- Que, així mateix, fem una crida a la societat civil per tal de RESPONDRE CONTUNDENTMENT davant d'aquesta campanya en contra de la llengua catalana impulsada pel PP.

CAMPANYA CONTRA LA LOCE

SÍ

**a l'ensenyament
en català**

**DIGUEM
NO!**

a la "LEY DE CALIDAD"

STEI-i

USTEC-STE_s

Interfòrum Alternatiu de Catalunya (IAC)

